

ఆహ్వానము

★

'అభినవ పోతన'

శ్రీ వానమామలై వరదాచార్యులు

★

ప్రచురణము 28 :

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల

2844, ఇమాంబావి వీధి సికింద్రాబాదు

జందెపు పోచలు

'ఆహ్వానము' అను ఈ ఖండకావ్య సంపుటి రచయిత శ్రీ వానమామలై వరదాచార్యులు జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణులు. పోతనగారి జీవితమును నూతన మహ కావ్యముగా రచించి, దాని ముద్రణకు బూర్వమే 'అభినవ పోతన' బిరుదాంకిత లయినవారు శ్రీ ఆచార్యులవారు. ఏవంగుణ విశిష్టులగు వీరికి జందెపు పోచలు వేయ వలెనని కోరుట నాకెంతయు నాశ్చర్యము కలిగించినది. ఐన విధిలేదు. పరిచయ వాక్యములు కోరినవారు మన్మిత్రులును, దేశోద్ధారక గ్రంథమాల ప్రచురణకర్తలు నయిన శ్రీ వట్టికోట ఆళ్వారుస్వాములు. స్వాములమాట దాటరానిది కదా ! ఇంతే కాక ప్రస్తుత గ్రంథకర్తయగు ఆచార్యులవారును, నేనును ఒకకంచమున దిని, యొక్కమంచమున బెరిగినవారము. కావున నీకార్యము సంతోషదాయకమై నాకు తప్పనిసరియయ్యె.

శ్రీ వరదాచార్యులవారిది పండిత కుటుంబము. వీరి పూర్వులందఱును దిగ్దంతుల వంటివారు. ఈవిషయమును కవి తమ ప్రథమముద్రిత గ్రంథమగు 'మణిమాల' పేరిటి ఖండకావ్య సంపుటి యవతారికలో చక్కని పద్యములలో స్వయముగా సవిస్తరముగా వ్రాసియున్నారు. ఈ 'మణిమాల' ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్తు విశారద పరీక్ష పాఠ్యగ్రంథములలో నొకటిగా నున్నది. కవిగారి పూర్వులలో నొకరు శ్రీ వానమామలై పీఠాధిపతులగు అప్పటి స్వాములవారితో సప్తవాసర పర్యంతము శాస్త్రవాదమును సాగించిరట ! దానికి చిహ్నముగా నాటినుండి ఈ వంశమువారికి 'వానమామలై' వారను ప్రసిద్ధి కలిగి, నేటికివి వీరింటిపేరుగా స్థిరపడియున్నది. వాణి వీరియింట వసతి గొన్నది.

శ్రీ వరదాచార్యుల జనకులు నరసింహాచార్యులు. వీరికి బక్కయశాస్త్రియని ప్రసిద్ధి. వీరు గొప్పసంస్కృత పండితులేకాక చక్కని పౌరాణికులు. వీరి పురాణ కథనమునుగూర్చి, 'వింటే బక్కయ్యశాస్త్రి పురాణమే వినవలె, తింటే గారెలే తినవలె'నను నానుడి వరంగల్లు జిల్లాలో ప్రబలినది. వీరిది చక్కని జంబూర గోత్రము. కవిగారికి ముగ్గురగ్రజులు కలరు. జ్యేష్ఠులు శ్రీ వెంకటాచార్యులు. వీరు సంస్కృతభాషానిధి. ఆంధ్రభాషాపండితులు. అరవము, ఆంగ్లము, ఉర్దూ, హిందీ, భాషలు స్వయంకృషిచే నభ్యసించిరి. అధునికగణితశాస్త్రమునందును అతిపరిచయము

రచయిత పరిచయం

జననం : *1913*

చిరునామా : జనతా కళాశాల, దోమకొండ,
(నిజామాబాదు జిల్లా)

కార్య కలాపాలు : సాహిత్య రచన

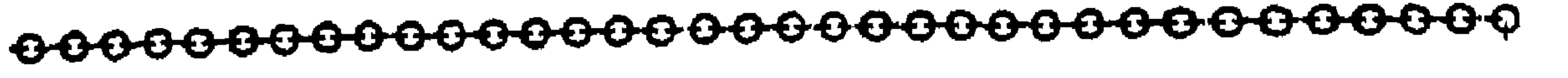
అభిరుచి : సాహిత్యము, సంగీతము

రచనలు - ముద్రితం : మణిమాల (ఖండకావ్యం)
ఆహ్వానం ,,

అముద్రితం : పోతన (పద్యకావ్యం), నాటికలు, చిన్న కథలు, సాహిత్య వ్యాసాలు.

అభిమాన రచయితలు : సరస కావ్య రచయితలు.

మకుటాలు

లోకాభిరామాయణము

అనాది రామాయణ మిది
అనంత రామాయణ మిది
వినండి యిటు మనసుంచి
వివిధదేశ వాసులారా!
రసాల పత్రమ్ముల నీ
రామాయణము వివేకి

వైష్ణవ గీతము

వాడే వైష్ణవుడు, దయగల
వాడే వైష్ణవుడు....
పరుల పీడ గుర్తెఱిగిన నర సో
దరుడే వైష్ణవుడు.... వాడే.

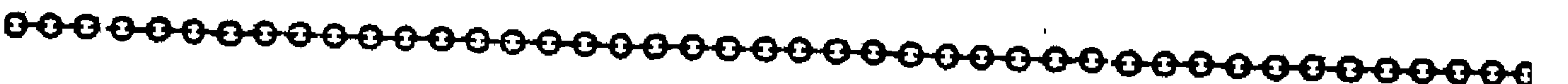
పరుల దుఃఖమును పరికించుచు నతి
కరుణతోడ నుపకారమొనర్చు
వరి ముల్లింతేనియు నభిమానము
దరిజేయగ నీయని పుణ్యాత్ముడు వాడే.

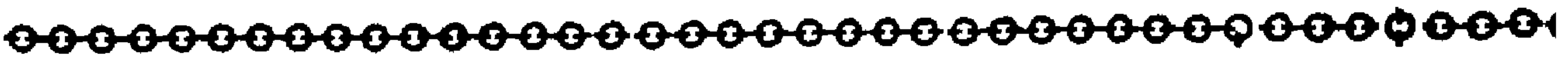
నాలుక గోసిన పలుక డసత్యము
వ్రేలనైన ముట్టడు పరధనముల
ఆలోకించును పరసతుల మాత
వోలె, తృణమ్మటు తృష్ణ త్యజించెడి వాడే.

హరిత స్వేతారుణ ప్ర
ఖ్యాత వర్ణ భాసాం
స్ఫుర దశోక చక్రాంకణ
శోభిత సువిలాసాం
నీల నభోహృదయాంబుజ
నిలయాంచిత శ్రీకాంతా
చేలాంచలాపకర్షణ
శీలాయిత లీలాం వం

వర సస్యశ్యామల సుం
దర మరకత వర్ణాం
గురు విద్యా విజ్ఞానా
కర ధవళ సువర్ణాం
భారత జననీ స్వేచ్ఛా
భూరుహ సంవర్ధక బల
సారారుణ రక్తోజ్జ్వల
సంచలిత తరంగాం వందే

అపూర్వ దీపావళి

వచ్చె వచ్చె దీపావళి
నగు మొగాల రూపావళి

అన్ని పండుగుల వంటిదె
యన వల దీ దీపావళి
ఎన్ని వేదనల మంటో
ఎన్ని తపస్సుల పంటో

ఈ దీపావళి కోసము
ఎదిరిచూచె కండ్లెన్నో
ఈ దీపావళి కొఱకై
జపము చేసె నోళ్ళెన్నో

ముక్కోటిన్నర తెలుగుల
ముక్కోటిన్నర వెలుగుల
అదిగో! మన ప్రకాశఖని
అదిగో! మన సంజీవిని

ఆనా డొక అమర జీవి
ఆఱిపోయి వెలిగించిన

విరహాబ్ధి

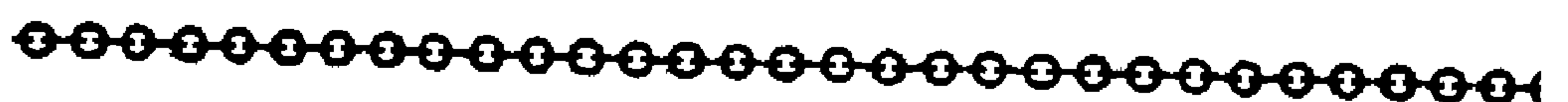

నిశియుం బవలు కంట
నిదురరాని యెడంద
బింబించు నే చంద్ర
బింబమ్ము గని పొంగు

నిట్టూర్పు గాడ్పుతో
నిలువకం జనుదెంచు
కన్నీటి కెరటాల
కడజిమ్ము ముత్యాల

అంబరము చాటుగా
అలరు మో మొకనాడు
చిఱునవ్వు జిలికించి
నెలవంకను లిఖించె

మెలమెల్ల సిగ్గు విడ
తల యెత్తి కనె నింతి
నిక్క మీ రే యంత
నిండు పున్నమకాంతి

(కలుపు తీయుటకు భార్యను పిలుస్తాడు)

కలుపు తీయ రావేమే
కాపోరి పడుచా !....నీ
కంకణాలు గాజుల్లూ
గల్లు గల్లూ మనగా కలు.

పైట నడుముకు జుట్టి
చేత కొడవలి బట్టి
దుష్టశిక్షణ చేసే
అష్టభుజ కాళికపై కలు.

మన భూమి యందేమి
పరజాతి యా స్వామి
నటికి వేసెద నన్ను
నారి ఝాన్సీ వగుచు కలు.

నరుల కన్నము బెట్టు
వరి కఱ్ఱలను జుట్టి
పెరుగనీయని తుంగ
పెటికెయ్య వలె నింక కలు.

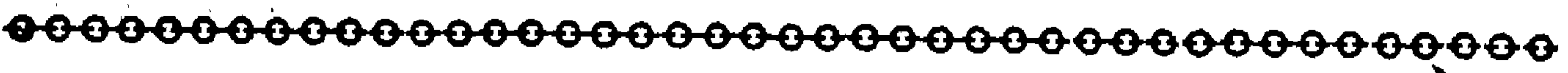

నను గేలి సేయంగా
నక్కి యుండెనో తానే   వచ్చే

కొమ్మెక్కి చూసితిని
కొండెక్కి పిలిసితిని
కడుపు మంటల లోన
కాలుచున్నది లంక   వచ్చే

(లచ్చి వచ్చి చద్ది యిస్తుంది)
లచ్చి వచ్చినాదోయ్ మామ !
చద్ది తెచ్చినాదోయ్ మామ !
ఎదిరి చూచు నీ కన్నులకు ఇం
కేమొ తెచ్చినాదోయ్ మామ !
ఏమొ తెచ్చినాదోయ్   లచ్చే

కిలకిల నవ్వుల్లో మామా !
కలువలు బూసిన వోయ్ మామా !
కలికి చూపుల వలపు తేనియల
కావడి తెచ్చినదోయ్ మామా !
త్రావగ రావేమోయ్ మామా !   లచ్చి

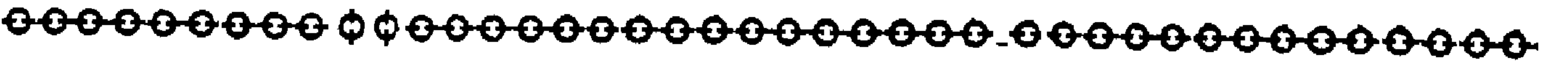

కత్తులు కత్తులు కలిసిన యట్లూ
ఉత్తర దిక్కున ఉరిమింది, కను
పాపల ఛక్కని మెఱసింది - దివి
గడగడ గడగడ ఉరిమింది - దిశ
చకచక చకచక మెఱసింది   వచ్చె.

పాడు కరవులకు బాణాలు - మా
పంటచేల కివి ప్రాణాలూ ....
కాపుకన్నులకు ముత్యాలు - వరి
కట్టలనోళ్ళకు చనుబాలూ   వచ్చె.

కోడెనాగులై యుఱికే వాగులు
క్షీరధారలై పారే తోగులు
మరకత మణులై పచ్చిక లేచే
చెట్లు పచ్చబడి శిరముల నూచే   వచ్చె.

మదవృషభమ్ములు కొమ్ముల గ్రుమ్ముచు
మట్టిని జిమ్ముచు ఱంకె వేయగా
ముదితమయూరము పుచ్ఛము విచ్చి
ముద్దుగ నాట్యము సలిపిందీ   వచ్చె.

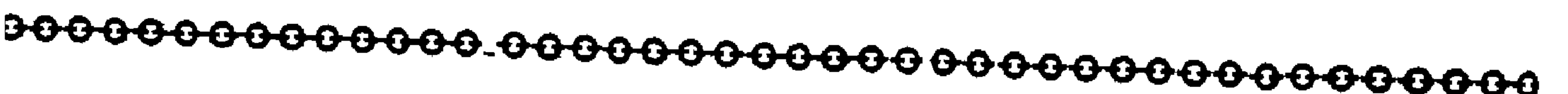

భూదేవి నిను దాక
మై పులక లేపారె
గోమాత నీ వంట
పాల చేపులు మీతె
ఆకాశగంగ ని
న్నభిషేక మొనరింప
శ్రీకాంత పాణి సర
సీజమ్ముల జనింప ర

(కాపురాజు తన సహచరులతో ప్రవేశించి సంతోషంగా గిత్తల దీసికొని మడి దున్నుతాడు)

దున్నవోయి దున్నా మడి
దున్నవోయి దున్నా
వడిగల గిత్తల గట్టి
హడా, హై, కహ్ కెయ్ మని దు

చిఱునగవుల కాపుసతులు
సిగపూవులు సొగసు లీన
సోలు నడుము లల్లాడగ
చాలు బట్టి విత్తులేయ దు.

చంటిబిడ్డడు

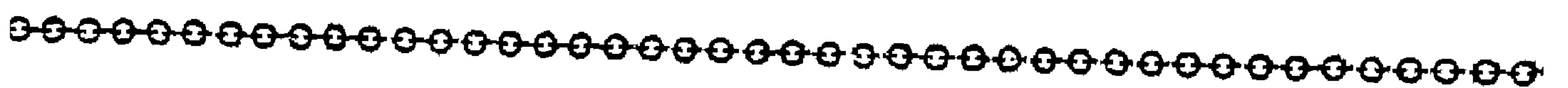
చంటిబిడ్డండు మా గాంధి, అత్యంత
సరళ హృదయుండు గాంధీజీ చం.
ఎనుబదేడుల వృద్ధు డెలమి భారతమాత
కనుల కెనిమిది నెలల కసుగందువై తోచె చం.
ఏండ్లు పైబడె వృద్ధు డీత డెపుడనుకొనదు
పండ్లెమొలవని ముద్దు పసిబిడ్డడని సాదు చం.
ఎన్నియేండ్లే నామె కన్నులకు పసికూన
అడుగు లిడనేర్చె కర్రానుకొని యిపుడిపుడె చం.
జనములను ముగ్ధులనుజేయు బోధల గాంచి
వచ్చిరానివి ముద్దువాక్కులనుకొని మురిసె చం.
చరఖావినోదమ్ము సలుపుచుండుట గాంచి
బొంగరాలాడుకొను బొట్టెకాయని యెంచె చం.
పరవారి కనులలో బడి యేమగునొ యంచు
వెట్టిగా సాదె నొక విలువగుడ్డయు నిడక. చం.

సర్వసముడు

సర్వసముడోయి బాపూజీ, అత్యంత
నిర్వికారుండు గాంధీజీ సర్వ.
పాకిపని మొదలుకొని లోకపాలనవరకు
నాకార్యమే యనుచు నడుముగట్టిన మేటి సర్వ.
ఉమిసిన న్దనను గని భ్రమిసినను రవ్వంత
మార్పెమిలేని బ్రహ్మణ్యుండు బాపూజి సర్వ.
పంచమత్వము జార్జి పంచమత్వముగూడ
ఆకోమటికర మొక్కింతె విలువకు తూచె సర్వ.
రాటంపుచక్రమున్ రాజ్యంపు చక్రమును
ఏకరీతిగ ద్రిప్ప నెంతేని మొనగాడు సర్వ.
పండ్లుగాని తుపాకిగుండ్లురానీ ప్రీతి
స్మేరాననమ్ముతో నారగించెడి భోక్త సర్వ.
కుడిచినను వస్త్రులను గడపినను మొగమంతు
చిరునవ్వు వెన్నెలల కరువులే దేవేళ. సర్వ.

భ జ న ప రు డు

భజనపరుడోయి మాగాంధి, శ్రీరామ
భక్తవరుడోయి బాపూజీ భ.
ఎడమకుడిచేతులను ఏకముగ జతపరచె
నట హిందుముస్లింల ఐక్యతకు లయవేయ భ.
రామ యని పల్కిన రహీమనుచు బల్కినను
ఈమహానదు లరుగు నేకవారిధికె యను భ.
గీతగాని ఖురానునేతగాని యివన్ని
ఆభరణభేదములె అంతయు సువర్ణమను భ.
హరిజనుడుగాని భూసురవరుడుగాని ఈ
శ్వరుని గడియారమున వరలు చక్రములె యను భ.
నానావిధమ్ములగు నామరూపమ్ములను
వేషభాషల దాటి వెలయు నాత్మారామ భ.
శ్రీరామ బాణమును శ్రీకృష్ణ చక్రమును
గూర్చి చరఖాజేసి కూర్చొనియె రిపుగెల్చు భ.
కంచుతాళములనుచు కాళ్ళ శృంఖలల గొని
జాతీయగీతాల రీతులకు మ్రోగించు. భ.

కర్మ వీరుడు

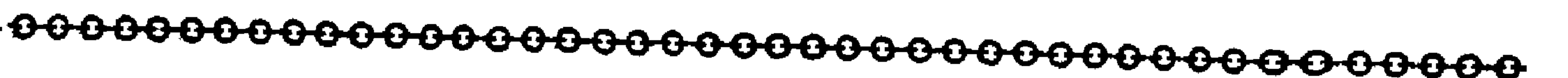
కర్మవీరుండు గాంధీజి, నిశ్చలమైన
ధర్మవర్తనుడు బాపూజీ. కర్మ.
బడలికెరుగని బంటు మడమద్రిప్పని యోధ
అపజయము పేరెరుగనట్టి దొడ్డసిపాయి కర్మ.
కాంక్షించుపని పూర్తికానంతవరకు తన
శస్త్ర మొరలోనిడని సర్దారు బిడ్డండు. కర్మ.
వ్రాసిరెందరో గీతవ్యాఖ్యానములు గాని
చేసిచూపెను దాని జీవితగతుల నితడు కర్మ.
ఉప్పుసత్యాగ్రహ మ్మూపివైచెను దొరల
క్విట్టిండియా మ్రోత క్రిందుమీ దొనరించె కర్మ.
కాంచుచో నది యొక్క కదురుపుల్లయె కాని
ప్రక్కబల్లెమ్మగుచు వరలె మాంఛెస్టర్‌కు. కర్మ.

అగ్ని సాహసము

అగ్ని కెటు చేతులవివచ్చు బాపూజీ
యవతారమును గాల్చి పుచ్చు.
భగ్నాశులనుగాగ భారతీయుల జేసి
కనుచుండ బాపూను కదలించుకొనిపోయె. అ.
బాపూ తనువు గాంచు పావకార్చుల గాంచి
కళవచ్చె నాకలోకమున నర్దిసలందు. అ.
అపరాహ్ణిలో భాను డస్తమించె నటంచు
చిమ్మచీకటి పడెను శ్రీ దొరగి భూతలము. అ.
జ్వాలనుండు కాల్చి నిను సౌరభమ్ముల జిమ్మ
చందనేంధన సమితి గాంధి హృదయము దెలుపు. అ.
బాపు మే న్గాదదియొ భారతీయుల యెదయె
చీమపుట్టల కిట్లు చిచ్చిడెను ఖలుడెవడొ. అ.
బాపూజీ యెదపైన బడి ముద్దుగొను పూలు
ఏ దేశ భక్తగణ హృదయ కమలమ్ములో
తాముసయిత మ్మతని దహనంపు మంటలన్
భాగమ్ము బంచుకొన బలిపీఠ మెక్కినవి. అ.

తీసికొని పోవుచున్నారు

తీసికొని పోవుచున్నారు, బాపూజి
దివ్య దేహము యమునదరికి. తీ.
పాసిపోయె ఋణానుబంధమ్ము మీకు నా
కని బాపు మనమీద అలిగి చనుచున్నాడు. తీ.
బావురుమనగ భిర్లభవన మంతయుగూడ
ఆ వరచినట్లు ప్రజలరచి తల జరచికొన. తీ.
గుండె బగులగ పండితుండు జవహర్‌లాలు
చిన్నపిల్లనియట్లు జేరి యేడ్చుచు నుండ. తీ.
ఢిల్లి పట్టణమంత గొల్లుమని యొకసారె
యిల్లు కిల్లూ గదలి యేడ్పు లార్పులు సేయ. తీ.
ఇసుక వేసినగాని త్రసరాల కుండునటు
ఆబాలగోపాల మట వారిధింగట్ట. తీ.
దుఃఖంపు మేఘాల దొంతరలు ప్రజకండ్ల
బాష్పవర్షము గురియ బ్రహ్మాండ ఘోషతో. తీ.
ఆశలు నిరాశలై యడుగారి చన మనదు
దేశనాయకులంత దిక్కులం గనుచుండ. తీ.
భువి చిన్నవోవగా దివి కళల నీనగా
ఆగనీయక గడియమైన నిష్కరుణతో. తీ.

(హే య్ రా మ్)

హే రామ యని నేలగూలె, దుష్టుండగు
హంతకుని చేతి గోలీల. హే.
జగమె నేనను లోకజనకకల్పని గాల్చి
కొట్టుకొనె తా నెక్కినట్టి కొమ్మనె వాడు. హే.
వెదురు చెట్టున బుట్టు విత్తన మ్మట్టు లీ
ఖలుడు భారతమాత గర్భమ్ము జెడబుట్టె. హే.
గాయాలలోన భీకర కాళికా ముఖము
నోరు విప్పెను రుధిరధార నెలవుల గార. హే.
నెటి ఖాది కండువా నిర్మ లాకాశమున
సూర్యాస్తమయ మగుట జూపె రక్తారుణిమ. హే.

ఎటుబోతివయ్యా

ఎటుబోతివయ్యా బాపూజీ, నీవారి
నెటుగానివారలను జేసి. ఎ

మనసులో మెరసియాడును బోసి నగుమోము
కనుమూసినంతలో కరవయ్యె నది నేడు. ఎ

తళతళమేల్పసిడి తడలీను నీమేని
కగ్గిమంటలపుటము లవసరము లయ్యెనా. ఎ

కళలనొప్పారు చక్కని నగుమొగము పూవు
జన్మ భూ మాతృపూజకు రాలిపడెనేమొ. ఎ

పాలబోల్ ఖాదిలో తేలాడు నీమేను
క్షీరాబ్ధిలో హరికి శేషశయ్యగ జనెనొ. ఎ

పంచదశ విమలోపవాస దీక్షలతోడ
ఘనత మోహనదాస కర్మచంద్రుండవై
నిండుపున్నమనాటి పండువెన్నెలవంటి
కీర్తి షోడశకళల పూర్తిజేసి గతించి. ఎ

ఎవరున్నారు

ఎవరున్నవారు గాంధీజీ, మమ్ములను
సవరించి సాద బాపూజీ. ఎవ.
ఉపవాసములబండి యుప్పిడుల మనుచుండి
మాకు గూర్చెడివారు మహి నింకొకడు లేడు. ఎవ.
ఊఁయంటె ఆఁయంటె, ఉరికి సలహాజెప్ప
మను పటేలుకు జవహరుకు దిక్కెవ్వ డింక. ఎవ.
ఘోరాసురులనీడ బారనీకుండ మము
కంట కనుబెట్టుకొని కాపాడుకొను వారలు. ఎవ.
శాంతిఖడ్గమ్మగుచు సాముజేసెడి దివ్య
రసనాగ్రమున రాజ్యరమ గెల్చు జగజెట్టి. ఎవ.
మహిని యన్యాయమ్ము మాకెచట గాకుండ
మావైపు నిల్చి నీమాడ్కి పోరాడువారు. ఎవ.

నిజమే?

నిజమె? భారతభూమి భర్త, మా బాపూజి
నిహతుడైనాడనే వార్త. నిజ.
తప్పువిన్నారలా తలచెడినవారలా
ఎప్పు డీపనిగాదు ఎవడాయన విరోధి? నిజ.
కల గాంచుచుంటినా కల్ల వినుచుంటినా
యిల పత్రికలకు పిచ్చెత్తి యిటు లాడెనా. నిజ.
రేడియో మోరలకు నేడేమి మూడినది
ఈ యమంగళవార్త నెటు లుచ్చరించినవి. నిజ.
తామె పత్రిక లబద్ధమ్ము లీవార్త లని
ప్రకటించు మరల రేపటికి నను మన సేమొ. నిజ.
అటులు గల్పించిన మహాత్ముపైగల పీడ
తేలిపోవు నటంచు తెల్పియుండవుగదా? నిజ.
నీవు బ్రతికియెయుండ నిహతుడైనా డనగ
అవనిలో నెవని నాల్కాడు హరిహరి నిజమె. నిజ.
చనినాడు చనినాడు చనినాడు బాపనుచు
భూమియాకాశమ్ము ఘోరుమనుచున్న దిక
నిజమె యిక నిజమె యిక నిజమే. నిజ.

కలవారు. నిరాడంబరులు, ఎచ్చటికినిరారు, పోరు. గాంధీభక్తులు. ఖద్దరునుమాత్రము కట్టుదురు. ప్రస్తుతము గట్లనరసింగాపురమున వీరికాపురము. తర్వాతివారు లక్ష్మణాచార్యులు. అన్నగారివలెనే వీరును బహుభాషావేత్తలు. తర్క, వేదాంతశాస్త్రములలో నిష్ణాతులు. వీరు కొంతకాలము ఆహిరీరాజాగారి ఆస్థానవిద్వాంసులుగా నుండి కోయ భాషకు లిపి వాఙ్మయములను నూత్నముగా సృష్టించిరి. సంస్కృతాంధ్రములలో కవులు. వీరి 'ప్రకృతిరాగము' అను తెలుఁగు ఖండకావ్యము నాచిన్నతనమున ముద్రితముకాగా చూచితిని. ఇప్పుడు ప్రతులు దొరకవు. సంస్కృతమున అనసూయా నాటకమును కాబోలు రచించియున్నారు. గ్రంథము ముద్రణాభాగ్యమును పొందలేదు. మూడవవారు శ్రీ జగన్నాథాచార్యులు. వీరునూ సంస్కృతాంధ్ర భాషాపండితులు. అగ్రజులవలెనే అన్యభాషలు నేర్చినవారు. ఎన్నదగిన కవులు. 'కార్పాసలక్ష్మి' యను చక్కని తెనుఁగు నాటకమును రచించిరి. ఇందలి కొన్నిపద్యములు మచ్చునకు గోలకొండ కవుల సంచికలో ముద్రితములయియున్నవి. కాని అది అచ్చుకాకముందే ఆచార్యులవారియొద్దనుండి అసలుప్రతి అదృశ్యమైనది. వీ రిటీవల *'రైతురామాయణ' మను పేర నొక క్రొత్తకావ్యమును వ్రాసినారు. ఇతివృత్తము కల్పితము. వీరు సేద్యము వృత్తిగా గలిగి, కర్షకులతో కలసిమెలసి తిరుగు కాలమున గ్రామములయందలి కర్షక వాఙ్మయమును జాగరూకతతో సంగ్రహించిరి. వారి జీవితవిశేషములను, కష్టనిష్ఠురములను కనుగొనిరి. కవిగాన కృషిజీవితమునందలి యీ తమ యనుభవమును ఆంధ్రసాహిత్యకృషికి వినియోగించి "రైతురామాయణ"మను ఉత్తమకావ్యమును నిర్మించిరి. కాపుల జీవితమునందలి కష్టనిష్ఠురములే యిందలి ఇతివృత్తము. కవిత్వము సహజమై, యుత్తమశ్రేణికి చెందినది. చక్కని జాతీయములు, నుడికారములు విశేషముగ కలిగి కేవలము కావ్యమేకాక ఈ "రైతురామాయణ"మొక మాండలిక పదకోశమనదగి యున్నది. ఈ జగన్నాథాచార్యులు గాయకులు. హరికథలు కూడ తెలుగు, హిందీభాషలలో రమ్యముగా చెప్పగలరు.

ఈ గ్రంథకర్త శ్రీ వరదాచార్యులు ప్రాయమున పై ముగ్గురికి పిన్నయైనను కవిత్వమున మిన్న. వీరు తండ్రిగారియొద్దను, తండ్రిగారితో సమానులయిన అగ్రజులయొద్దను పంచకావ్యములు, నాటకములు పఠించి, చిన్నతనముననే సంస్కృతభాషా పాండిత్యమును సంపాదించిరి. అరవము మొదలగు అన్యభాషలు

*దీనిని మాగ్రంథమాల ప్రమరణగా అందించ నున్నాము. —ప్రకాశకుడు.

కమ్మనైన నీ పాట
తుమ్మెద తంబుఱ మీట
కిసలయరాగము చిగిర్చె
ప్రసూన హృదయము ద్రవించె రా.

చక్కని దానను గానని
చాటు చాటు కేగెదవా ?
ముక్కున బొడుచును కాకుల
మూక లనుచు దాగెదవా ? రా.

గానమునకు తగు రూపము
గాంచ నైతి నను చింతే
గానము రూపమును లేని
కాకము గతిని దలంతే రా.

అన్నినాకె యుండవలయు
ననుకొనుటే పెనుదోషము
ఉన్నదానితో తృప్తిని
నొందుటయే సంతోషము రా.

నిజముగ నీ కొడుకుల దగు
నెత్తిగొట్టి చెప్పవయా!
హాజ మీ యనిదే బికారి
రజివీ కీ గుండెలయా! నై.

పిడికెడు రజకరులే పులి
పిల్లలైరి మా మీదికి
కడవెడు గుమ్మడికాయయు
కత్తిక్రింద లోకువయ్యె నై.

చినిగిన గుడ్డలు దొడిగే
చిత్రపు పక్కీరువయా!
ఇనుము వలెనె బంగారపు
ఇటుక లింక గూర్చుమయా! నై.

ఏబది లక్షల రూకలు
ఏ పేటా ప్రతిఫలమట
గుజ్జము పడవేసిననూ
గుగ్గిళ్లు సమర్పణ మట నై.

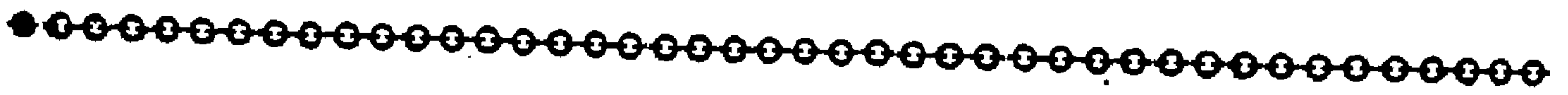
మక్కారీ చేష్టలు ఒక
ప్రక్క మనసులో నున్నవి — నై.

కాలినట్టి యిండ్లల్లో
ప్రేలు మందు గుండ్లల్లో
వెలిగే నీ దివ్య కీర్తి
చెలగే నీ భవ్య మూర్తి — నై.

అరిగిన మానాల కెఱుక
తరిగిన ప్రాణాల కెఱుక
కాలుగాలు పిల్లివోలె
కష్టపడిన మాకెఱుక — నై.

పోయిన దిక పోనిండని
వేయిమంది ఊరకున్న
షోయీబు రక్తాక్షరాలు
కియా మతున జవా బడుగు — నై.

నిజాము సర్కారాలా
హజరత్ ఓ సాయెబయా !
రజ్వీ దయతో నేటికి
రాజప్రముఖుడ వయ్యా — నై.

అవసరపడ మీ దరిజేరుచు వే
శ్యప్రేమల గురిపిస్తాము
అవసరపడి మీరే వచ్చినచో
జుట్టు బట్టి ఆడిస్తాము అతి

పట్టపగలు నడివీథిలోన నిల
బెట్టి దోపిడిని చేస్తాము
గట్టిగ ఎవరే నడిగిన కానూ
గ్రక్కి తప్పుకొని వస్తాము అతి.

కొట్టులాడుకొని తగవు జెప్పుమని
కోరితిరా మమ్మెవరైన
పిట్టలు పిట్టలు పోరిన మధ్యన
పిల్లి తీర్చినట్లే యౌను అతి.

వేషభాషలను మానవత్వమును
వెయి చెక్కలుగా జేస్తాము
భాషకొక్క దేవుని జూపించి క
పాల మోక్షగతి నిస్తాము అతి.

గీ. నీదు రసభావ మందాకినీ తటమ్ము
తరుణ వల్లవీప్రణయ నందన వనమ్ము
వల్లవీ వల్లికాప్త యౌవనసుమమ్ము
వలచి వలపించు చిలిపిగోపాలు సొమ్ము.

గీ. మదనగోపాల వదన బింబాధరమ్ము
అఖిల విరహిణీ మదనజ్వరౌషధమ్ము
గోపికానాథ గాఢోపగూహనమ్ము
క్షితిని రాధికాజన్మ వచ్చిన ఫలమ్ము

గీ. స్వీయవక్షోజ కందుక శ్రీవహించు
లలిత సంగీత సాహిత్యముల కితండు
స్వామి యని మువ్వగోపాలు సాక్షిగాగ
వాణి క్షేత్రయ్య పదముల వలచి వచ్చె.

గీ. వేద వేదాంత వీథుల వెలయు నట్టి
ఆత్మ పరమాత్మ గలియు సమైక్యలీల
సరస శృంగార వీథుల జాటినావు
ఆంధ్రజయదేవ! రతిరహస్యానుభావ!

మాకందమ్ముల నుందువు
మా కందమ్ముల కగపడ
వాలకింతు మొక గానము
నాలపించు నిను గానము

ఎవరికోస మీ పాట?
ఎవరి గుండె నీ వేట?
ఎపుడు వసంతుడు వచ్చె?
ఎపుడు వసంతము జిల్కె?

ఇగురించెనొ నీ వలపులె
కుసుమించెనొ నీ తలపులె
ఎవ్వరినే ఆ పిలుపు?
ఎవరికె ఆ మేల్కొలుపు?

చెమ్మరించు దేహమునకు
తెమ్మెర అల వీచెదవే
ఝుమ్మనియెడు తుమ్మెదలకు
కమ్మతేనె పోసెదవే

ధనము

ధనం ! ధనం ! వందనం ధనం !
సకల కార్యసాధనం ధనం
లోకప్రీతి వర్ధనం ధనం ధ

ఎదిచూపించిన పసిబిడ్డైనను
ఏడ్పుమాని దగ్గఱ కరుదెంచు
ఎది కనిపించిన రంభయైన వల
పెగయ నవ్వి మనల పల్కరించు ధ

ఏదిగాంచి లోకమాదరించు
ఏది మనకు చుట్టఱికము బెంచు
ఏది లేక బ్రతుకు చావనిపించు
ఏది కనుల తలపై కెక్కించు ధ

ఏ బలమున మీసము నెక్కించు
ఎదిలేదని పరులకు తలవంచు
దేనిని హరి యైన నాశ్రయించు
సముద్రమును సొంతము గాలించు ధ:

ఏ కాసుల సంచిని పోషింప
వడ్డీలకు వడ్డీలను బెంచు
మా కాయుష్యం మా కారోగ్యం
మాకు ధనం మరి మీకు ఋణం ధ:

నిందాస్తుతుల గూర్చి
వందన మొనరింతు.
మాలిన్యమును గడిగి
బాలు ముద్దుల కలరు
తల్లియగు దోషజ్ఞ
తల్లిజునకు నమస్సు.
స్తుతి విన్నయపుడు నా
మతిలోని యజ్ఞాన
మరసి గర్వము నోటి
కందకుందును నేను
నింద విన్నపుడు నా
యందున్న గుణజాల
మూహించి దైన్య మ్ము
త్యవు గెల్చెదను నేను
సహృదయుండగు విమ
ర్శక చక్రవర్తి నుడి
వెల్గులో ముందడుగు
వేయుచుందును నేను.

మనవి

వచ్చినట్టులు నేను
వండి వడ్డించితిని
అదియె నే డని తన్మ
యానంద మొందితిని
ఓపినంతగ రుచిగ
నుంచ కష్టించితిని
కోప మేటికి వంట

ఆమెయే లోక క
ల్యాణ కృతి కవయిత్రి (

అవతరించిన దోయి !
ఆంధ్ర ప్రదేశమ్ము
పావనంబగు నవం
బరు మొదటి దివసమ్ము ఆ

ముక్కోటి తంత్రులకా
మ్రోగు వీణా వాణి
మూడు గంగలు గలిసి
మురువు సూపు త్రివేణి ఆ

అక్షయ వరమ్ము లిడు
అన్నపూర్ణ మృడాని
ధర్మదోలిక నాడు
భాగ్యనగరపు రాణి అ

నీరాజనం బెత్త
నిలుచున్న ముక్కోటి
కళ లీను రత్నాల
గన్న కనకపు పేటి అదిగ

మంచుకొండ శిఖరాగ్రమందు వె
లిగించబడిన యో దివ్యజ్యోతి !
మంచిమార్గముల మానవతను నడి
పించిన భారతదేశఖ్యాతీ ! నమో.

అరవిందమ్ముల హసించు నీపా
దాంకముద్ర నో దయాసముద్రా !
పరితాపమ్ముల బంధనముల విడి
ప్రాణికోటి జెందెను సుఖనిద్రా నమో.

రాత్రిమేలుకొని స్వార్థమ్మును స
ర్వస్వమ్మును విడిచిన ఓ త్యాగీ !
ధాత్రిఁ వ్యాధిజరామృతి భయములు
దప్పిన నిర్వాణామృత భోగీ ! నమో.

ధరణి జీవరాశులు నీ పుత్రులు
దయాధర్మములె నీ సన్మిత్రులు
అరిషడ్వర్గములే నీ శత్రులు
వాని జయించిన మీరె పవిత్రులు నమో.

బుద్ధగీతి

నమో బుద్ధదేవా! భగవన్
నమో సుప్రభావా!
క్షమాసత్యకరుణామయ భావా! నమో

ఆకర్ణాంత మనోహరనేత్రా!
మణిమయ కుండలమండితశ్రోత్రా!
ద్వాత్రింశచ్ఛుభ లక్షణగాత్రా!
ధ్యానాసన శోభిత బుధమిత్రా! నమో

నీ మనస్సు నవనీత సమానము
నీ వచస్సు దివ్యామృతపానము
నీ తపస్సు మా జ్ఞాన నిధానము
నీ యశస్సుశ్రుతికి సామగానము నమో

గోటమీటి కోకిలపై
పోటి పాట బాడుచుండ నాట.

(కాపు పొలము కావలియుండి తన భార్య చద్దిగానితేకపోయెనని ఆకలితో ఎదిరిచూస్తాడు)

వచ్చేది మా లచ్చిమేనా... ఆ
ఒయ్యారి నడకలతో
వియ్య మందును హంస వచ్చే.

నగుమ్మోము వగచూచి
పగబట్టి చందప్ప
కొంటెగా నడి దారి
కొంగుగొని ఆపిండా వచ్చే.

పిలిచి నవ్వితే జా
మలతోట కెళ్ళితిని
చిలుక పలుకని తెలిసి
సిగ్గొచ్చి మరలితిని. వచ్చే.

కనుచుండె పొదచాటు
కన్నె లేడియొ లేక

తాళలేము

తాళ మీ గొప్పయవమతికి, మాకిపుడు
తల నేలబడె యేటి బ్రతుకు. తా
అన్నమిడువారికే సున్నమిడు హిందువని
నగువారిలో యెట్లు మొగమెత్తి తిరుగవలె. తా
ఆనాడె ఆంగ్లేయు లంట వెరచిరి నిన్ను
నవఖాళి ముస్లిములు నంగిపోయిరి నీకు. తాళ
కన్నబిడ్డలవోలె కాపాడు నిను మేము
చేసేత జంపుకొని సిగ్గువిడి బ్రదికితిమి. తాళ
పగటికలలయ్యె మా భావానుభూతియది
కలవరింపాయె మా పలికిన ప్రియోక్తులవి. తాళ
చేజిక్కు రత్నమును సింధువున విసరితిమి
కోతివలె ముత్యముంగొరికి పడవేసితిమి. తాళ
గ్రుడ్డిదొరతనము కూకటి వ్రేళ్ళతోగూర్చి
ధర్మవిజయముగూర్చి ధరశాంతి నెలకొల్పు
భారతనరుని సమరసారథిని నే ననిన
పురుషోత్తముని దీన నరబాంధవుని జంపి. తాళ.
తమ నాయకుడు మార్గదర్శకుండయినట్టి
యుగపురుషుడగు గాంధి సుగుణాఢ్యు జంపిరన. తాళ.

రైతు రాజు

(గేయ నాటిక)

(రైతురాజును రమ్మని యాహ్వానించుట)

రావోయి ఓ రైతు
రాజా! ... మాకు
పాడి పంట లొసంగి
భారతావని నేల రా.

రవి శశియు నిత్యనీ
రాజనము లీయగా
పవనుండు కేల విం
జామరము వేయగా
నవ మోహనమ్ముగా
నాగేటి వృషభముల్
నందీశ్వరులు గాగ
నటరాజమూర్తి వై రా.

అతి నిరాడంబరుడు

అతినిరాడంబరుడు బాపు, లోకమున
కాదర్శమానవుడు గాంధీ అ
పదవులను భాగ్యసంపద జూపి యూరించు
ఆశాపిశాచమ్ము నరకాల ద్రొక్కెనట అ.
మా భరతభువికి నిర్మకుట సామ్రాట్టయ్యు
కొల్లాయికట్నముం గోరుకొనె యవధూత అ.
సార్వభౌములను మునిచక్రవర్తులు మ్రొక్క
కొల్లాయి కట్నమును కోరుకొనె యవధూత అ.
అన్నపూర్ణమ భారతాంబ మృష్టాన్న మిడ
కాయగడ్డల దినుచు కడుపునింపిన జోగి అ.
నిరుపేదయైయుండి నరపతుల తనదరికి
రప్పించుకొనిన గుజరాతి కోమటిబిడ్డ అ.
కుడువతోపయులేని కడు దీనమానవులు
కష్టాల బోదోలు కంకణవ్రతధారి అ.
ముక్కుపై వ్రేల్ మౌనముద్రావిచారాలు
మరగాలు పీఠమ్ము అరదిగంబర వేష. మతి.

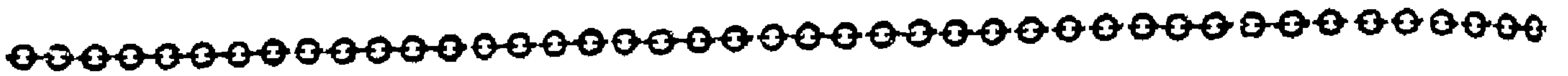

శత్రువునకును మిత్రుడు

శత్రువుకు మిత్రుండు గాంధి, విశ్వాస
పాత్రుండు భువికి బాపూజీ శ.
మిత్రస్వరూపుడు జగత్త్రయ ముఖాబ్జముల
శత్రుదౌష్ట్య లతాలవిత్రం బతని నాల్క శ.
రాళ్ళగొట్ట ఫలాల రాల్చె రసాలంబు
పరశుముఖమున తావి నెరపు చందనతరువు శ.
పొదుగుగ్రుమ్మిన పాలు పిదుకు వేలుపుగిడ్డి
కష్టమిడువారిని గ్గరుణాపరత గాంచు శ.
బోసినగు వెన్నెలలు గాసెనా ప్రతికక్షి
ఆత్మలోగల తమ స్నదుగారి చను నపుడె శ.
అయమాయకదృష్ట లైంద్ర జాలము సేయు
ఖదరుదారాల లోకాలకే వలవేయు శ.
అతని వాక్సుధలు ద్వేషానలమునకు వృష్టి
ఘనకరస్పర్శ తిరుగని మరుగుమందోయి శ.
మంత్రముగ్ధులసేయు మాటలకు ప్రేమించి
కాలసర్పముగూడ కంఠహారంబౌను శ.

లోకబాంధవుడు

లోకబాంధవుడు బాపూజీ, అతిదయా
ళుస్వరూపుడు మహాత్మాజీ   లో.
ఏకులమువారనక యేకమానవులమని
ఏకులను కదురుపై నేకమొనరిచి చూపె   లో.
తాకరానితనమ్ము దగ్ధమ్ము నొనరింప
హరిజనులకొఱ కొక్క అవతారమును దాల్చె   లో.
మాలబ్రదుకుల పూలమాలలుగ జతగూర్చి
కస్తూరిరంగనికి కానుకలు పంపించె   లో.
ఏకకాలమున నిను డిల నంతవెలుగలే
దేకరణి బాపూజి లోకమంతట వెల్గె   లో.
ఒప్పరెల్లరు గీత, హోలి బైబిల్, ఖురాన్
మా మహాత్ముని సూక్తి మహికంత వేదమ్మె   లో.
మహమదీయులకెంతొ మహనీయు డనిపించె
తెల్లజాతులు క్రీస్తుదేశికుం డనియెంచె   లో.
లావణ్యసీమయగు లండను నగరమంత
ఖండించు జర్మనని కన్నీరు గార్చెనట.   లో.

అలసినావా

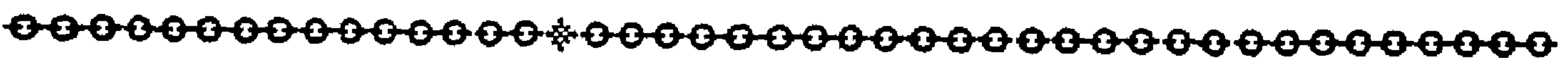
అలసినావయ్య బాపూజీ, సమరమ్ము
సలిపి సత్యాగ్రహపుటాజి
వీరతల్పమున మేన్విడిచి నీవీవేళ
శాశ్వతము స్వర్గవిశ్రాంతి గొనుచున్నావు. అల.
నవఖాలిభూముల న్నడచి బడలవు కాళ్ళు
ప్రాయోపవేశాల పండి యలవదు మేను. అల.
యమునయొడ్డున నీ గృహము గట్టుకొన్నావు
మమువీడి యుండ నిటు మనసెట్టు లొప్పినది. అల.
అలిగితివె మాపైన పిలిచినం బలుక విటు
కన్నెత్తి మావైపు గాంచ వొకమారైన. అల.
స్వాతంత్ర్యవిజయమ్ము సాధించి యమునదరి
నొరిగి మూసినకన్ను తెరవకుంటివి తిరిగి. అల.
అభిషేకమొనరింతు మశ్రువర్షాల నిను
శ్రమదీర విసరెదము తమి నూర్పువీవనల. అల.
శాంత్యహింసల నెవరు సాకువా రున్నారు
అవిలేక సుఖమేడ కువలయమునం దింక. అల.

ఆదిమనువు

ఆదిమను వీవోయి గాంధి, ప్రేమంపు
టవ్వ కస్తూరి శ్రీగాంధి,
ధర నన్నిజాతులును తనయులే నాకంటి
వవని యంతయు నాకు నాత్మగేహం బంటి. ఆ
చిన్న పెద్దనక ధరనున్న సుతులందరికి
సమముగా పంచియిడు జనకుం డవని తెలిసె ఆ
ఆసియావాసులం దా భారతీయులకు
భాగ మీకుండుటలు పాడియే మీ కనుచు. ఆ
క్రీస్తు భారతిజాతికిం గన్నతండ్రివై
స్వమతావలంబకుల శాసించి యిప్పించు. ఆ
సిలువముండ్లో నీదు విలువ దెలిపిన వచట
భళి తుపాకీగుండ్ల తులదూగినా విచట. ఆ.
నిను గాంచుట న్మాదు కనతల్లి యగు భరత
ధరియిత్రి గర్భమ్ము ధన్యమ్ము ధన్యమ్ము. ఆ.
మతములందాటి నీ మతిపైకి జని సకల
మానవైక్యతలోనె మగ్నమై చనెనోయి. ఆ.

క్షోణి నొరిగెను

క్షోణి నొరిగెను గాంధి యపుడె భవనమ్ము
లోనికిం గొనిపోయి రతని
ఏమి జేయుద మంచు నిటటు పరుగిడువారు
తొందరకు నేమియును దోచకుండినవారు. క్షో
చల్లనీ ర్మొగమందు జల్ల తెలివికి వచ్చి
పలుకునో యని యురక పిలిచి యేడ్చెడివారు. క్షో
విశ్వప్రయత్నముల్ విఫల మగుటన్ వైద్యు
లాశయే లేదనుచు నశ్రువుల్ గురిసెదరు. క్షో.
జడమువలె నట్టిట్టు
కత్తివా టిడిన రక్తములేదు నెప్రాకు. క్షో.
బ్రదుకునని యెవడేని భార మిచ్చినయెడల
ఎవరి ప్రాణంబేని యెదురీయ వెనుబోరు. క్షో.
సంజీవకరణి దొ జాడ జెప్పిన యెడల
పర్వతము గొనివచ్చు పవనాత్మజులు గలరు. క్షో.
స్వర్గమ్ము నమృతమ్ము సత్యమైన శైలైన
ఎగిరి చని కొనివచ్చు ఖగరాజులుం గలరు. క్షో.

ఎంతశనివేళ

ఎంతశనివేళ తావచ్చె బాపూజి
హంతకుం డాసభను జొచ్చె. ఎంత.
అవివేక మను దున్న నధిరోహణ మొనర్చి
పిలుచుకొనిపో వచ్చి నిలిచె నా కాలుండు. ఎంత.
గోముఖవ్యాఘ్రమై క్రూరు డాహంతకుడు
ఆలస్యమయ్యె నేడని యాత్రమున వంగె. ఎంత.
గోలి ధామ్మన వేగ గోలయది యేమనుచు
బోర్లబడినది ఢిల్లి పురమొక్క-పె ట్టచట. ఎంత.
గడియలో చీకట్లు గ్రమ్మె నచ్చటి ప్రజకు
మరి రెండు తేపలం గురిసె ధణధణ గుండ్లు. ఎంత.
కడుపులో తలదూర్చి కదలించుకొనిపోయె
నలతుపాకీగుండ్లె యై మీది లోకాలు. ఎంత.
ఆ లోకముల కెంత యవసరము బడినదో
పక్షివలె నెత్తుకొని పరువెత్తె గాంధీని. ఎంత.
ఖలుడు కుమతి యెవండొ కాల్చె బాపు నటంచు
తూర్పార బట్టి ప్రజ దుమ్మెత్తి పోయగా. ఎంత.

ప్రార్థనకు వచ్చె

ప్రార్థనకు వచ్చె బాపూజీ దర్శనము
నర్థించు ప్రజమధ్య జొచ్చి
ఖాదిదుప్పటి ధవళ కాంతు లీనగ మేన
రజతాద్రి నడయాడు భుజగభూషణు భాతి. ప్రా.
నిఖిలజన నేత్రరుచి నీరాజన మ్మిడగ
గాంధీకి జైయనే గంటలే మ్రోగంగ. ప్రా.
పదుగు రేకమ్మగుట పరమాత్మ శక్తియని
పదిప్రేళు లొకటిగా నదె కేలు జోడించి. ప్రా.
నాదనుచు నీదనుచు భేదమ్ము జూపించు
ఆదిమాయకు గృహము లగు కన్నుగవ మూసి. ప్రా.
వేలతలలన్ననుల వెలయు మానవతతిని
సరివిశ్వరూప దర్శనముగా భావించి. ప్రా.
తనదు జీవనమె పుణ్యనదీజలము గాగ
ఆ విశ్వరూపునకు నభిషేక మొనరింప. ప్రా.
అనృత మాడని జిహ్వాయను తులసిదళముతో
శాంత్యహింసాన్వితస్వాంత పుష్పమ్ముతో. ప్రా.

చచ్చినటులేదు

చచ్చినటులేదు గాంధీజీ, యెటనుండొ
వచ్చునటు దోచు బాపూజీ
బోసినగవులతోడ కానె ఖద్దరుతోడ
కాళ్ళచెప్పులతోడ కన్నద్దములతోడ. చచ్చి.
ప్రార్థనావసర సంభాషణమ్ములు సలిపి
కాందిశీకుల వెచ్చ కన్నీళ్ళు దుడుచుటకు. చచ్చి.
జవహరు పటేలులకు సలహాలనిచ్చుటకు
హరిజనుల నోదార్చి యాదరించుట కొఱకు. చచ్చి.
పిలుచుచుండినయట్లు పలుకుచుండినయట్లు
నవ్వుచును మాముందు నడయాడ కట్టిగొని. చచ్చి.
నమ్మటయెలేదు మానస మతడు చనెనన్న
ఇమ్మహియు గాంధీ విహీనమై యెటులుండు. చచ్చి.
కనులుమూసినగాని కనులు దెరిచిననేని
అచ్చముగ ఆమూర్తి వచ్చి కన్నులగట్టు. చచ్చి.
మరగాలు వైచుకొని యరదిగంబరుడగుచు
చరఖాను ద్రిప్పుటకు నిరుపేద వేషమున. చచ్చి.

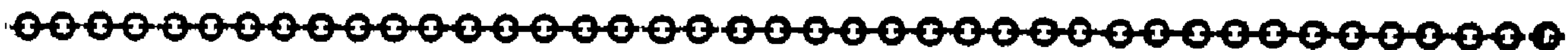

విజయగీతి

జయ భారతావనీ, జయ లోకపావనీ
శాంతిసుఖదాయినీ, జననీ నమస్తే.

సకలసంపత్ఖనీ సస్యనందనవనీ
ఆసేతుశీతనగ హాటకావనీ
చత్వారింశత్కోటి జయసంఘటికాధ్వనీ
సాశీతికోటి భుజబల మహావాహినీ. జయ.

హిందూ ముసల్మాన్ ఈసాయి సిఖ్ జైన్
బౌద్ధ చార్వాక మత బహుమత కుటుంబినీ
సంస్కృతాంధ్ర ద్రవిడ వంగ హిందీ ఓఢ్ర
ఘూర్జర మరాఠ కర్ణాట కలభాషిణీ. జయ.

తొలి పలుకు

యదా యదా హి ధర్మస్య గ్లాని ర్భవతి భారత !
అభ్యుత్థాన మధర్మస్య త దాత్మానం సృజా మ్యహమ్.

అని శపథ మొనర్చిన యా పరంజ్యోతి తన విశ్వరూపమున తీర్చి దిద్దుకొన, ప్రతియుగమున శుద్ధ సాత్వికములగు నామరూపముః జన్మించుచునే యున్నది. తన యమూల్య విజ్ఞాన శరశ్చంద్ర చంద్రిక కాంతి సంతతుల సమస్త బ్రహ్మాండభాండమున విరజిమ్ముచు అఖిలదిశః వ్యాప్తమైన ఘోర దోషపటలమును పారదోలుచునే యున్నది.

ఆదినుండి యా పరతత్వము సకలభూతములలో తన యేకత్వమః నిరూపించుకొన మీన, కూర్మ, వరాహాది తిర్యగ్జంతు సంతతుల తన ప్రకాశమును ప్రతిబింబిత మొనర్చి దేవావతారముల దిద్ది తీర్చినది. గుణ కర్మ విభాగముల సృజించుకొనిన చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థయు, కడదగు పంచ మత్వము గూడ తన వేషభాషా విభేదములే యని, క్రమగతి నిరూపించు కొనుచున్నది. మొదట వామన పరశురామాది వైఖరిలో నగ్రవర్ణమున నవతరించి, పిదప రామకృష్ణాది క్షాత్ర జన్మములందును తన యేకత ప్రత్యక్షపరచికొనినది. ప్రస్తుతము విశ్వభూతకోటి తన యంశములే కావున విశ్వరూపమున యే యవయవము బలహీనమైనను దేహికె బాధా

ప్రాచేతసుని వేదపాథోధి నుదయించు
  రామాయణవిశేష రత్న మొండు
స్వర్గంగ ని మ్మహీస్థలికి దెచ్చె ననంగ
  సాంఘికచరితప్రసక్తి రెండు
చెవులపండు వొనర్చు చవుల నుత్పాదించు
  మన పండుగలలోని ఘనత మూడు
అందని ప్రమానిపం డ్లవని రాల్చె ననంగ
  ధర్మ పోలీల కథలవి నాల్గు
రుచిర హంవీరసంభవరచన యైదు
ఉచ్ఛలవిషాద నాటకాభ్యుదయ మారు
ఎన్ని యని చెప్పవలె పల్కు వన్నెలాడి
వివిధభూషల మంజూష వీరి భాష.

జయజయ ప్రతాపరెడ్డీ
వ్యయ మెరుగని వాణి కొంగుబంగరు కడ్డీ
జయ తెలుగువేల్పుగిడ్డీ
నయగుణ నతిగొనుము నీఋణమునకు వడ్డీ.

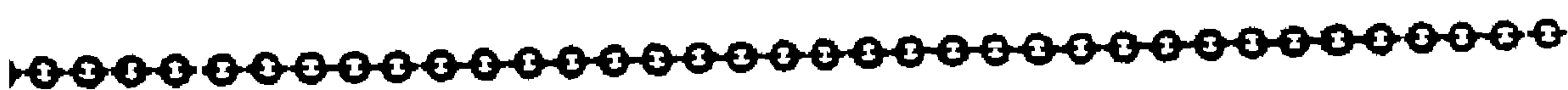
ఐజ ల్లిస్తుంటావా
అవి మరుస్త నంటావా నై.

కూరెంతో కారమంత
కుమ్మరించు సమతజూపి
తిన్నవారి కండ్లకెల్ల
కన్నీరును దెచ్చితివే నై.

రక్కసి చేష్టలు చేసిరి
రజ్వో నీవో కాని
ఒక్కొక్కటి దలచికొనిన
ఒళ్లంతా ముండ్లుదేలు నై.

లెక్కపత్రం లేని
కుక్కచావు చావకుండ
ఉక్కుమనిషి పటేలు దయ
నున్నామీ యింతైనా నై.

పక్కగట్టి పుండ్లుమాన
బట్టలేమి మానిపోవు

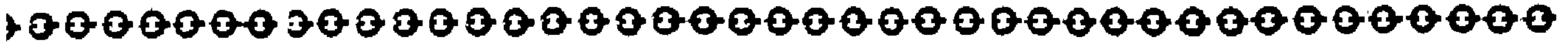

ఏడి మీ బాపూజి?

ఏడి మీ బాపూజి యన్న, పరదేశజుల
కేమనుచు జెప్పవలెనన్న. ఏడి.
మానవత్వమ్మునకు మకుటమ్ము బాపూజి
తాను భువి కరుణావతారమ్ము బాపూజి. ఏడి.
భరతదేశంపు సౌభాగ్యమ్ము బాపూజి
ధరణికంతకు శాంతిదాత మీ బాపూజి. ఏడి.
మహి బుద్ధభగవాను మరపించె బాపూజి
ఏసుదేవుని మారువేసమ్ము బాపూజి. ఏడి.
శాంతి నోబుల్‌ప్రైజు సకలమానవులలో
ఒక గాంధి దక్క వేరొరుని వరియింపదట. ఏడి.
మనబాపునం దఖిల మతకర్తలైక్యమై
రచును దిగ్దేశమ్ము లభినందన మొనర్చు. ఏడి.
సేవగ్రామము నేడు రావలయు నీవనుచు
తనువు సింగారించుకొని యెదిరిచూచునట. ఏడి.

చేతు లెటు వచ్చె

ఈఘోరమరణమ్మ దెచ్చె, బాపూజి
ఇటు వాని చేతు లెటు వచ్చె. ఈఘోర.
వీరమరణమ్మ జేకూరవలె నా కనుచు
శాంతిసమరాన మేన్జాలించితివె బాపు. ఈఘోర.
ధరమహాత్ముల జీవితముభాతి మరణమును
ఉపకరించునటంచు నుదహరింప నిపైతె. ఈఘోర.
హిందుముస్లిం సుతుల కిరువురకు పితవీవు
కన నిర్వురను రెండు కన్నులని తెలిసె తుది. ఈఘోర.
తామన్నదమ్మ లిటు తన్నుకొని చచ్చునెడ
ఎవడుజచ్చిన నేనె యేడ్వవలెనని చనితో. ఈఘోర.
ప్రజల పాపమ్మ నాపైనుండి చనుగాక
అని మాదుశిక్ష నీవనుభవించితె స్వయము. ఈఘోర.
నీ పూతరక్తాన నిఖిలాఘములు మావి
కడిగివైచితివేమొ గంగాజలమువోలె. ఈఘోర.
బలియిచ్చినావు నీ ప్రాణాల మాకొఱకు
కళదెచ్చినావు నీకడచూపులం దరకు. ఈఘోర.

అనుకోనలేదు

అనుకోనెలేదు కలనైన, నీ మరణ
మగు నిట్టు లనుచు బాపూజీ. అను.
ఆటమ్ముబాంబులకు హడలుపుట్టించు నీ
గుండెకాయ తుపాకిగుండు కెటు సందిచ్చె. అను.
మతకక్షరూపంపు మారి నీ సముఖాన
నాల్కలం జాచ మానసమునఁ గుండువడు. అను.
భరతదేశంపు దౌర్భాగ్యమ్ము మూర్తమై
అల్పమానవు డొకడు హతమార్చు నిన్ననుచు. అను.
ఇలమతద్వేషకృత హింసాదులను గనుచు
బ్రతుకవలదను నీదు ప్రార్థనల హరి వినుట. అను.
నీదు గండాన జన్మించె నీ స్వాతంత్ర్య
శిశువనచు నేజోషి చెప్పడాయెను మాకు. అను.
మొనమొన్ననేపుట్టి కనులె తెరవని యట్టి
చిన్ని స్వాతంత్ర్య సుత కన్నయ్య జంపుకొను. అను.
నూటయిరువదియేండ్లపా టుందునని చెప్పి
ఎనుబదేండ్లకె దివికి నెగసి పోయెదవనుచు. అను.

ఇక నీవు కనబడవు

ఇకనీవు కనబడవు గాంధీ, బాపుజీ
యిల మిగిలె మాకు నీరంధి. ఇక.
బంగారువంటి నిను పాపి కులనాపకుడు
దొంగయైవచ్చి యిటుమ్రింగి నీళ్ళండ్రావె. ఇక.
నీచావు విన్నంత నిలువు నిస్సారమై
గుండెలోపల పెద్ద గుండుబడినట్లయ్యె. ఇక.
నిను జంపుకొని నేడు నిఖిలభారత గృహము
బావురని చీకట్ల పాడుబడినటుదోచు. ఇక.
మోకాలువరకు వ్రేల్దాకు నీ యాజాను
బాహు రూపమ్ము గుప్తమయ్యె సర్వదా. ఇక.
లోకమంగళరేఖ యాకల్పతరుశాఖ
నీచేతి నీడ కిక నీళ్లు విడిచెను కనులు. ఇక.
నిఖిలభువి తనకీర్తి నిలబెట్టు కొడుకు చన
భారతాంబకు కడుపు పగిలిపోకుండు నెటు. ఇక.
బ్రతికి నవ్వించు చాత్మబంధువుం డగువాడు
చచ్చితానేడ్పించు శత్రు వింతయు గాడు. ఇక.

కొంపమునిగినది

కొంప మునిగినది బాపూజీ! నీవిట్లు
గుట్టవలె గూల గాంధీజీ!
ఎంతపనియైపోయె నిదియేమి యీమాయ
ధరణిజనములగుండె దద్దరిలి పోయినది. కొంప.
నిశ్చేష్టమైపోయి నిఖిల ఖండాలతో
నుర్వియంతయు వడకి యుయ్యాలలూగినది. కొంప.
భరతదేశపుగుండె బ్రద్దలై పోయినది
గంగాయమునలార్చి కన్నీరు గార్చినవి. కొంప.
ఆ హిమాలయమంత యల్లల్ల నాడినది
అదరి కై బరుకనుమ యను నోరు దెరచికొని. కొంప.
హిందూమహాజలధి హృదయమంతయు నుడికి
సలసలంగ్రాగి కడు సంక్షోభముం జెందె. కొంప.
చెవుల పిడుగులుగూల్చి చీల్చె నెద నీవార్త
కనుల బాష్పాంబుధుల కలచె పెద్ద తుఫాను. కొంప.
చేతులందున్నట్టి జవసత్వములె యుడిగె
వ్రేళ్ళుదెగు చెట్లగుచు కాళ్ళు నేలం గూలె. కొంప.

గంగామహానదీ గౌతమీ కృష్ణాది
రంగత్తరంగిణీ రమ్యామృతస్తనీ
శాంత్యహింసా సత్య శస్త్రాస్త్ర ధారిణీ
వీరనారీమణీ విశ్వహితకారిణీ. జయ.

వేద వేదాంత విజ్ఞాన విదుషీమణీ
బౌద్ధ సిద్ధాంత నిర్వాణ ప్రచారిణీ
కాళిదాస వ్యాస కావ్యమందాకినీ
సంగీత సాహిత్య సత్కలామోహినీ. జయ

నీ మహోన్నతి హిమానీ గోత్ర శిఖరమ్మె
నీ పవిత్రత గాంగ నిర్ఝర ప్రవాహమ్మె
నీ చేతిసొ మ్మెలోరా శిల్పఖండమ్మె
నీదు వాక్యమ్మె శ్రీగీతోపదేశమ్మె. జయ.

నీకు మువ్వంకలును నిలిచి రత్నాకరుడు
వెలినురుగు తరగలను వింజామరల వీచు
నీ హిమాలయమకుట నిర్మాణమున దోచు
జీవమణులై సూర్య శశి తారకలు పూచు.

జయభారతావనీ.

బిరుడు, అధ్యాత్మజ్ఞాన కోవిదుడు, అపరిమిత రాజకీయ విజ్ఞానవిశారదుడు అమరమూర్తి గాంధీ.

అతని తేజం బఖిల భూతకోటి అపార విచారాంధకారమున మునుంగ శ్రీ సర్వజిన్నామ సం. పుష్య బ. ౫ శుక్రవారమునకు సరియైన క్రీ. శ. 1948 జనవరి 30 వ తేదీని సాయంకాలము 5 గంటలకు ఒక మదోన్మాది - కాదు ఒక మతోన్మాది తుపాకి ప్రేల్పులకు, బోయవాని ములికి ప్రేటునకు కృష్ణుడువలె సమిష్టితేజమున లీనమందెను. అది విని నా హృదయవేదన నాపజాలక ఒకేమారు హృదయము ద్రవించి వ్రాసిన పాట లివి.

ఆ మహాత్ముని నిర్యాణమును గూర్చియు నతని గుణగణముల గూర్చియు కొన్ని గేయములు వ్రాసితిని. ఇంకను నే నప్పుడప్పుడు వ్రాసిన ఇతర గేయముల నీ గ్రంథరూపమున ప్రకటించు సదవకాశము కల్పించిన నా ప్రాణమిత్రునకు కాళోజీ నారాయణరావుగారికి కృతజ్ఞుడను.

ఈ చిన్ని పుస్తకమును నాకు గురువులును, అపార విజ్ఞాన నిధులును అయిన శ్రీ కాళోజీ రంగారావుగారికి, వారి ధర్మపత్ని ఆదర్శ మహిళ శ్రీమతి కాళోజి రామాబాయమ్మగారికి కృతినొసంగు సదవకాశము గల్గించిన శ్రీ కాళోజీ నారాయణరావుగారికి మరొకమారు నా కృతజ్ఞతల నర్పించుచు విరమింతును.

ఇట్లు
ర చ యి త.

కరమగుటచే నాత్మరూపులగు నఖిల ప్రజలకు సమాన సుఖసంపద్భాగ ముల పంచి యిడుటకు (సమబుద్ధి) రూపమగు తులంబూని మూడవజాతి యగు వైశ్యత్వమును తన రూపౌనర్చినదిగా దోచును.

పరాక్రాంత ధరా భాగముల భారతీయుల వశమొనర్చి దాస్యభార ముడిపినది. అజాతశత్రు వర్తనమునం దఖిల మానవుల కాదర్శకమై యాచార్యప్రాయమైనది. అమూల్య కస్తూరి నలముకొని యసమాన మోహనకరగంధియై యొప్పినది. కస్తూరి గతించినను వస్త్రరూప భార తావనిలో నా సుగంధ రూపగంధి కతిపయ దినములను గడిపి వెడలి పోయినది. పుష్పముల విడిచిన పుష్పసౌరభము ఇంతి శిరోజములలో నెంతకాలమో నిల్వక నిట్టె యెగిరిపోవుట సహజమే.

ప్రహ్లాదుని భక్తి సుధారసమును, ఆదిశుకుని అమాయకత్వమును, భీష్ముని ఇంద్రియ నిగ్రహమును, హరిశ్చంద్రుని సత్యసంపదను, శ్రీరామచంద్రుని ధర్మనిరతిని, ధర్మరాజు అజాతశత్రుత్వమును, కృష్ణుని కర్మజ్ఞాన సంపుటీకరణ కౌశల్యమును, శిబి, కర్ణుల స్వార్థత్యాగమును, జనకుని నిష్కామకర్మ నిపుణతను, బుద్ధుని దయాజలధిని, క్రీస్తు క్షమా గుణమును, టాల్‌స్టాయి తత్వరహస్య జిజ్ఞాసను, ప్లాటో భావోన్నతిని, సోక్రటీసు కష్టసహనశీలతను, అబ్రాహాంలింకన్ కార్యదీక్షను, ఒక్క దిక్కునకు దెచ్చి తన యమూల్యజీవన పేటిలో భద్రపరచి శక్తిపూర్ణ దేవావతారమును సహజ మానవత్వపు ఛాయలలో చూపిన పురుషోత్త ముడు గాంధి.

పసిపిల్లని యమాయకత్వములో బ్రహ్మజ్ఞానసమాధి సోపానముల పదిలపరచిన పరమహంస, పవిత్రయోగీశ్వరుడు, అవధూత, అర్ధదిగం

కీ. శే. కాళోజి రంగారావుగారు

కీ. శే. కాళోజి రామాబాయమ్మగారు

“ అంకితము నొనరింతు నత్యంత భక్తితో తలిదండ్రు లటు లాత్మ దలచి యేవేళ ”.

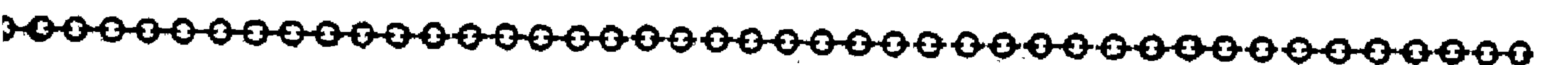

గుఱ్ఱపు రూపుల గాడిద నడకల
కులమతవర్గమ్ములు మావి
ఎఱ్ఱని జూపి చేపను లాగుట
కిచ్చేడి దానమ్ములు మావి అతి.

విందులు గుడిచే సందర్భములో
బంధురూపులము మేమంతా
బొందలోన బడు వానిగాంచి రా
బందు రూపులము కడు వింత అతి.

వెలుపల జూడగ నేమి యెఱుంగని
వెడ్డి మంగలము మే మనిన
ఫలితము లరసెడి తలపులలో నీ
ర్వంకతుంగలము మము గనిన అతి.

గట్టిగనుండిన మానవు గని కను
గుట్టును నిద్దురయే పోము
గుట్టకు గుట్టకు తాకులాట నిడి
కూర్చొనియే చూస్తుంటాము అతి.

నిండు గర్భవతి వోలె
బండి వచ్చెనండి బం.

కాపుమేని కండ
రక్తమ్ము చెమట పిండ
ఈ బండిలో నవధాన్యాలై
నిండి తొణకె నండి బం.

భూపాలుర భాగ్యాలు
వ్యాపారుల రత్నాలు
మీ పాలిటి శాస్త్రాలు
ఈ బండిపైన వ్రాలు బం.

కర్షకుని చేతి కష్టం
వర్షాధినేత యిష్టం
భూజనుల దగు అదృష్టం
ఈ బండితోనే స్పష్టం బం.

[నాటిక సమాప్తము]

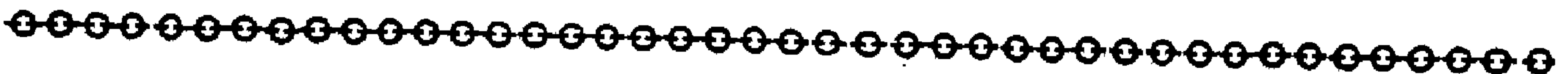
మోసము

మోసము ! మోసము !! మోసము !!!
జీవితమంతయు గూడా దాని గూర్చి అభ్యాసము మో

వద్దు వద్దు నా కనుచునె
పెద్దఱికము గోరు జగము
వద్దు వద్దనే మాటలు
నాలుక కొనపైన సగమె మో

దేశభక్తిలో మోసము
దేవుని గుడిలో మోసము
రామచంద్ర రూపములో
రావణాసుర విలాసము మో

కులమతములలో మోసము
గొప్ప చిన్నయని మోసము
బలము, పలుకుబడి గలిగిన
బడిత మనిషిదే దేశము మో

కపాల మోక్షము

అతివిజ్ఞానులు నాగరకులు వీ
రన బడు మానవులము మేము
మితిమీఱిన యీ స్వార్థపరతతో
మీమును దానవులము మేము.

కామ క్రోధాల్ మద మాత్సర్యాల్
కరడుగట్టుకొని మాలోన
ఆటం హైడ్రోజను బాంబులుగా
నాటలాడు నీ యిలలోన అతి.

ములో రావణాసుర విలాసము అని చెప్పినపుడు నేటి సమాజ పరిస్థితి చక్కగా చిత్రితమగుచున్నది.

కోకిల నుద్దేశించి,

" గానమునకు తగు రూపము
గాంచనైతి నను చింతే;
గానము రూపమును లేని
కాకము గతిని దలంతే."

" అన్ని నాకె యుండవలయు
ననుకొనుటే పెనుదోషము
ఉన్నదానితో తృప్తిని
నొందుటయే సంతోషము."

అని కవివాణి వ్యంగ్యముగా దేశీయులకు సకాలములో సరియైన హెచ్చరికను గావించినది. ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణము జరిగిన నవంబరు ఒకటవ తేదీని అతిలోకసుందరమైన నవాంబరముగా ఆచార్యులవారు వర్ణించియున్నారు. ఈ గేయముతో పాటు 'అపూర్వ దీపావళి' ఆచార్యుల వారి ప్రత్యేకతను సూచించగల మచ్చుతునకలు. ఈ విధముగా యీ గ్రంథములోని ప్రతి శీర్షికయందును ఆచార్యులవారి ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వము ప్రత్యక్షమగుచున్నది. తెలంగాణ కవులలో అగ్రగణ్యులైన ఆచార్యుల వారికి సకలాంధ్ర కవులలో సమున్నత స్థానము కలదు. ఈ ఖండకావ్య సంపుటికి హృదయపూర్వకమైన సుస్వాగతము. తాము జేయుచున్న సాహిత్యపు విందును అరగించుటకు విచ్చేయవలెనని వరదాచార్యులవారు పంపిన యీ "ఆహ్వానము" రసికాంధ్ర ప్రీతి గావించగలదని ఆశించుచున్నాను.

హైదరాబాదు,
హేమలంబ
కార్తీక బ. విదియ

దేవులపల్లి రామానుజరావు

మునకు మంచి దర్పణముగా నున్నది. ఆచార్యులవారి బాపూజీ అమరుడు : సత్యమే ఆతని స్వరూపము ; నిరుపేదప్రజల సేవయే ఆతని నిత్యకృత్యము ; ఆ ఉదారచరితుని అస్తికలు భారతదేశమును పావనము గావించు మంత్రపూతాక్షతలు. ఆ పనియంతయు ఆత్మగేహముగావించు కొనిన గాంధిజీ కవిగారి దృష్టిలో మానవుడుగా వచ్చిన మాధవుడు ; సత్యవంతుడు ; దేశభక్తుడు ; కర్మవీరుడు ; సర్వసముడు ; లోక బాంధవుడు ; భజనపరుడు ; చంటిబిడ్డనివంటి నిరాడంబరుడు ; శత్రువునకు గూడ మిత్రుడైన మహానుభావుడు. ఈ విధముగా జాతి పిత అమృత మూర్తిని అవలోకించిన ఆంధ్ర కవులలో ఆచార్యులవారు అగ్రగణ్యులు. శ్రీరామ కథను గానముచేసిన వాల్మీకివలె మోహనదాసుని పవిత్రచరిత్రను వరదాచార్యులవారు కావ్యగానము గావించినారు.

రైతు జీవితమును ఆచార్యులవారు యిందు మనోహరముగా చిత్రించి నారు. రైతుకు సూర్యుడు, చంద్రుడు నిత్య నీరాజనము లిచ్చువారట ; వాయుదేవుడు వింజామరలు వీచుచున్నాడట. భూదేవికి అతడు తాకిన వెంటనే పులకలేపారినవి, గోమాతకు పాలచేపులు మీరినవి, ఆకాశ గంగ అతనిని అభిషేకించుచున్నది. ఈ సుందర దృశ్యము పల్లెటూరి నిష్కల్మష జీవనము వంక నాగరికులను ఆకర్షించుచున్నది. వర్షాలను ఆచార్యులవారు ఎంత చక్కగా వర్ణించినారో చూడుడు : వానలు వసుధా రాణికి తలబ్రాలట ; పాడు కరువులకు బాణాలట ; పంటచేలకు ప్రాణాలట ; కాపు కన్నులకు ముత్యాలట ; వరికఱ్ఱల నోళ్లకు చనుబాలట. ఇందలి భావము, శైలి ఆచార్యులవారి ప్రత్యేకతకు నిదర్శనము. ఇటు వంటివి యీ ఖండకావ్యములో మరెన్నియో కలవు. ఈనాడు మన దేశములో వ్యాపించియున్న అవినీతిని ఆచార్యులవారు చాల చక్కగా ఎత్తి చూపించి, కవులు యెన్నుకోబడని శాసనకర్తలని నిరూపించియున్నారు. దేశభక్తిలో మోసము ; దేవుని గుడిలో మోసము ; రామచంద్ర రూప

పీ ఠి క

"ఆహ్వానము" అను యీ ఖండకావ్య సముచ్చయము తమ అనేక అముద్రిత రచనల నుండి వరదాచార్యులవారు ఏరి కూర్చి ప్రకటించిన మలి సంపుటము. తొలి సంపుటియైన 'మణిమాల' యిప్పటికి పదునైదు సంవత్సరాల క్రితము ప్రకటితమై ఆధునికాంధ్ర కవి పండితుల మన్ననల నందుకొనినది. 'మణిమాల' ప్రకటనానంతరము గడచిన పదునైదు సంవత్సరాలలో వరదాచార్యులవారు 'పోతన' మహాకావ్య రచనలో నిమగ్నులై యున్నప్పటికిని అప్పుడపుడు అనేక ఖండకావ్య రచనలను గూడ గావించియున్నారు. వానిలో కొన్నింటిని యీ గ్రంథములో క్రోడీకరించుట జరిగినది. అచిరకాలములో 'పోతన' మహాకావ్యమును ఆంధ్ర పాఠకలోకమునకు అందించగలరని ఆశించవచ్చును. పోతన మహాకావ్య రసామృతము ఆరగించుటకై రసికాంధ్రలోకమునకు యీ గ్రంథము 'ఆహ్వానము'.

శ్లేషను యింత రమణీయముగా ఉపయోగించిన కవులు ఆధునికాంధ్ర వాఙ్మయమున లేరనిచెప్పినచో అతిశయోక్తి కాజాలదు. సంగీత సాహిత్యములకు ఆటపట్టయిన విద్వత్కుటుంబమున ఆచార్యులవారు జన్మించినారు. వీరు తమ జీవితములో అధికభాగమందు పల్లెటూళ్లలో ప్రకృతిమాత యొడిలో ఉపలాలితు లయినారు; అడుగడుగున జాతీయ భావాలచే ఉత్తేజితులైనారు; వీని యన్నింటి ప్రభావము ఆచార్యులవారి రచనలలో కనుపించుచున్నది. విశేషించి యీ గ్రంథములోని రచనల యందు సమకాలిక సమాజ విమర్శనము ప్రతి పదమునందును ప్రతిబింబితమగుచున్నది.

భారతజాతి పిత గాంధీమహాత్ముని హత్యకు సంతప్తమైన వీరి హృదయము ఆ ఉదార చరితుని, అమృతమూర్తిని బహు విధముల సాక్షాత్కరించుకొనినది. ఈ సాక్షాత్కారము ఆచార్యులవారి మనస్తత్వ

ప్రచురణ : హేవళంబి (1957)

ప్రతులు : 1500

★

ముద్రణ :

అజంతా ప్రింటర్స్, సికింద్రాబాదు.

ముఖచిత్రం :

శ్రీ ఎం. బలరామాచారి

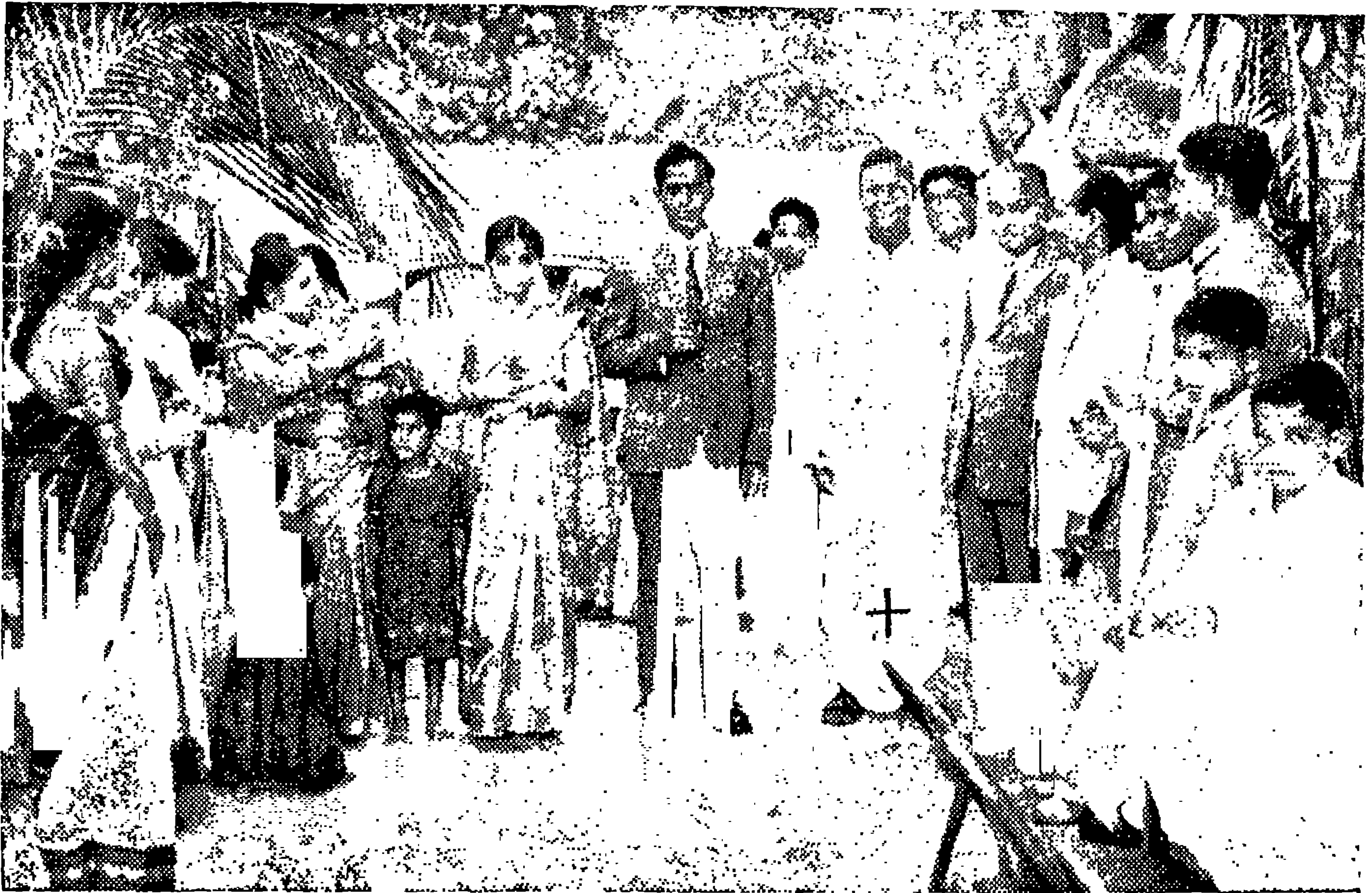
★

వెల :

సభ్యులకు 1.3

ఇతరులకు 1.5

చి. కే. వెంకట్రామారావు, చి. ల. సౌ. సుందరశేషు వివాహసందర్భాన

ఆహ్వానము

“ నడుము కట్టి కదలిరండి
నర సోదరులారా !
యుద్ధభయము చంపివేయు
బుద్ధుల వికసింపచేయు
సిద్ధార్థుల, మహాత్ములను
సిద్ధము చేయుదము రండు ”

ఎట్లున్నది ?

బాపూజి కెటులున్న దనుచు, ప్రజ విరుగ
బడి యడుగు నెపు డార్తిగొనుచు. బా.
దేవుడే లేనట్టి దేవాలయం బేల
అగ్నిహోత్రము లేని యజ్ఞవాటిక యేల. బా.
తీసికొని చని యేమి జేసినా రని జనము
ఆసు బోయగ సాగె నా "బిర్లభవన్" దరి. బా.
వచ్చిపడు ప్రజనెట్లు వారించుటను దళము
ఆ కట్ట దెగు నదము నాప నెవ్వరి తరము. బా.
తెలివి గనెనా యేమి పలుకు చున్నా డంచు
అరనిముసమైన ప్రజ యాగనీయక నడుగు. బా.
బ్రదికెనని యొక్కండు గతియించె నని యొకడు
ఏదినిజ మని జనము లేడ్చి యడుగుదు రురక. బా.
చనిపోయె గాంధీజి యని యే మొగమ్ముతో
తెలుపుదును ప్రజల కో దేవుడా యను నెహ్రూ. బా.
ముదిమి పైబడినట్లు ముఖ మొక్కపరి మార
ఎదో గొంతు నొక్కినటు లేడ్చు చాగుచు నురక బా.
కాళ్ళాడకున్న నెటొ కదలి వెలి కరుదెంచి
ఆరె మన జ్యోతి యను టదొక గండ మ్మాయె. బా.

దుః ఖ మ య ము

అరిగె బాపూజి యన్నింత దుఃఖమయ
మై కానబడె లోకమంత
మన్ను మి న్నేకమై కన్నీరు గార్చినది
అన్నమ్ము నీళ్లనక యట్టుడికిన ట్లుడికి. అ.
మరల జీవించెచటి మరణ మనియెడివారు
నెత్తి గొట్టుక నట్టె నేల గూలెడువారు. అ.
చచ్చె నెట్లని రేగి పిచ్చెత్తి చనువారు
తెలియగనె పడిపోయి తెలివి దప్పినవారు. అ.
కన్నీరు గార్చుచును మిన్నురక గనువారు
మన్ను బొమ్మటు నిల్చి మాట లుడిగినవారు. అ.
హాయంచు గుండెచెడి యదలి చచ్చినవారు
ఛీయంచు బావియో చెరువా వెదకెడివారు. అ.
ఎచట జూచినగాని యేడ్పులే అర్పులే
ఎచట జూచినగాని యేమో విచారములె. అ.
ఎచట గన నయ్యయో యెంతపని యనువారు
ఎట ముక్కుపైన వ్రేలిడికొనెడివారలే. అ.
హాహారవంబులే అడరు దుఃఖాబ్ధులే
ఊహాయాడని యెదలు నూర్పుగాడ్పులు రొదలు. అ.

తడజిమ్ము చనుబాలు లచ్చిమీ । అవిక
తడిసిపోవును వట్టి పిచ్చిదీ ఏ.

అత్తమామల బెదరు
ఆడుబిడ్డల యలుక
వత్తమన రాలేదు
పంజరములో చిలుక
పెత్తనమ్మేది నా రాణికీ । ఎంత
ప్రేముంటె ఏమి దొరసానికీ ఏ.

(చేనికోతకు లచ్చిని పిలుస్తాడు)

కోసికొనుము మెద
వేసికొనుము వరి
మోసికొనుచు జని
రాశిగ బేర్చుము కోసి.

కోసికొనుము నీ
చేసే శ్రమ కిదె
దాచుకొనక వెల
బోసె వసుంధర కో.

(చేనికావలిగాయుచు భార్యావిరహానికి వెతపడుచున్న కాపు :)

ఏ జన్మలో ఎవరి
నెడబాపితిమొ యేమొ
ఈ చేనిలో నేను
ఇంటికాడా తాను
కన్నుల్లొ తెలవాఉతున్నది । మా
కర్మ మింతే నోచుకొన్నదీ

చద్దియన్నము దెచ్చి
సరసమాడుచు లచ్చి
పలుకరాని గాథ
పడరాని ఒక బాధ
ఎన్నడగు వరికోత లన్నదీ । కొంగు
కన్నీట తడిసిపోతున్నదీ ఏ

పవలంత చేనిలో
పనిపాట కనివచ్చి
పసిబిడ్డపై అర్లు
పాలపొంగై రాగ

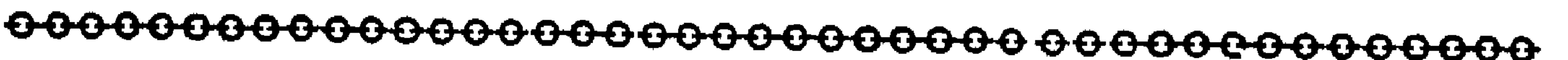
ఆఱవేసిన చీరల వోలె
తూరుపుగట్టున ఆవులు తోచె
నడిచే నల్లని గండశిలలవలె
పడమటి గట్టున గేదెలు మేసే   వచ్చె.

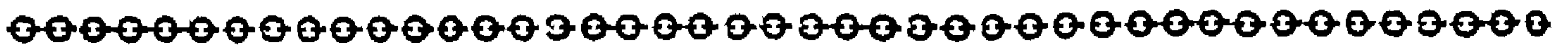
(కావు వరికఱ్ఱల గొని నాటువేస్తాడు)

నాటు వేయవోయ్ పొలము
పాటు జేయవోయ్
ధరణిదేవి పచ్చపచ్చ
వరిపైరుల కోక గట్టి
మలయమారుతపు డోలల
మది పొంగుచు నూగియాడ   నాటు.

నడుము వంచి యడుసు లోన
నవనవలాడే పైరుల
నాటవోయి వరుసగ నే
పూట లక్ష్మి తాండవింప   నాటు.

కూటి కరువు దీఱె ననుచు
కూలి పడుచు చిఱుచెమ్మట

ఇంటిలో గింజలను
మంటిలో బోసితిమి
మింటికేయీ జూచి
కంట నీ ర్వెట్టుదుము. రా.

రాత్రింబవలు చెమట
రాల్చి కష్టించినా
ఆలుబిడ్డల కింత
అన్నమే కరవాయె రా.
చెరువు లెండుక పోయె

కరువు మండుక పోయె
బరువాయె బ్రదుకులే
కరుణ రాదా నీకు రా.

(కాపు మొఱవిని వర్షము కురియుటతో కాపు సంతోషము ప్రదర్శించుచుండును)

వచ్చెను వచ్చెను వర్షాలూ మా
వసుధారాణికి తలబ్రాలూ వచ్చె.

మన్నులోన మన్నై యవి
వెన్నుకు వెయి విత్తులీయ
మన్నె బంగారు చేయు
అన్నపూర్ణ యవతరించ దు.

వంతలు మిట్టలు బాపి
అంతా సమ మొనరించి
అందఱకును సుఖజీవన
మందుబాటులో నుండగ దు.

(కాపు కరవైపోయిన వానల కెదిరి చూస్తాడు)

రావోయి ఓ వాన
దేవా !.... నీవు
రావోయి ఓ వరుణ
దేవా !....
ఇంటి వఱ కొకసారి
రావా.... మా
పంటచేలను జూచి
పోవా........ రా.

దేశభక్తుడు

దేశభక్తుండు గాంధీజీ, ప్రేమసం
దేశధారుడండి బాపూజీ. దే.
తీసిచదవండి యేదేశచరితమ్మైని
ఆసాటి సేవకుం డన్యుం డొకడు లేడు. దే.
దేశంపుటిల్లుల్లు దేవాలయ మ్మగుచు
ఆశోధకుని కనుల కగుపించెను గదోయి. దే.
దేశంపు ప్రతివ్యక్తి దేవస్వరూపు డని
తీసి యర్పించె కడుతీపియగు ప్రాణాల దే.
దేశసోదరులలో తిండిలే కొక్క డుప
వాసముండిన వానికోసమ్ము గోసరిలు. దే.
తెల్లవారలనుండి దేశమును గొనుదాక
నిశ్చయముగా నతడు నిద్దురేపోలేదు. దే.
భారతప్రజలదౌ బాగుకొరకై కడకు
తన మేని రక్తమ్ము ధారవోసిన త్యాగి. దే.

సత్యవంతుడు

సత్యవంతుండు మా గాంధి భువి దిగిన
శాంతిమాతయె మహాత్మాజీ.
ఆత డబద్ధము స్వప్నమందైన తెలియ డెద
గోసి చూచిన లేదు కోపమ్ము పేరునకు. సత్య.
సత్యరూపమ్మె యా సర్వేశ్వరుం డనుచు
బోసినోట న్నూరిపోసె నజ్ఞానులకు. సత్య.
సత్యమున కెయ్యెడల జయము దప్పదటంచు
బాసజేసెను గీత బట్టుకొని తనచేత. సత్య.
ఆడితప్పె నొకప్పు డా ధర్మరాజైన
మాగాంధి కా చిన్నమచ్చయైనను లేదు. సత్య.
జ్ఞానరంగపు మొక్కవోని చక్కనియోధ
అతనిగాంచిన పులియు నట మేకయైపోవు. సత్య.
అల రాజకీయాల నధ్యాత్మ విజ్ఞాన
ము జూపి లోకాల కనులుదెరపించి చనె. సత్య
వరభారతావనికి అరిభయము లేకుండ
సిరిగ్గలు తన మేను శ్రీరామరక్ష యనె. సత్య.

పైగుడ్డలేనట్టి బడుగుకై విలపించు
బోసినగవుల జ్ఞప్తిజేసికొని వలపోయు శో.
చరఖావినోదమ్ము సలుపుచుండెడి రూపు
ప్రార్థనకు జనుదెంచు బడుగుతాపసిరూపు
గోలిదెబ్బలు దాకి నేలకొరిగిన రూపు
గాయములపై పూలు గప్పుచుండిన రూపు
అతని రక్తాబ్ధి నీరాడు మృత్తిక రూపు
హే రామ యని నగుచు నాత్మవీడిన రూపు
బిర్లాభవనమందు స్వర్లోక సౌధాల
నిశ్చింతగా దీర్ఘనిద్ర నుండిన రూపు
పెండ్లివలె చితిపైకి పిల్చుకొని చనురూపు
అగ్నిహోత్రునిమధ్య నాహుతిం గనురూపు
అస్తికల గొనిపోయి అఖిలతీర్థములందు
కలిపి యేడ్చుచు ప్రజలు యిలుజేరు రూపమున్
చిత్రపటముల నెన్నొ చిత్రించి చింతించి
ధర్మగుణముల నెన్నొ తలపోసి వలపోసి. శో.

వార్తాపత్రికల శోకము

శోకించుచుండె పత్రికలు, బాపూజీ
నేకగతి వర్ణించుకొనుచు. శో.
అక్షరాక్షర మొక్క యశ్రుబిందువుగాగ
కన్నీటికాల్వలై కాలముల్ ప్రవహింప. శో.
అఖిలవాఙ్మయము శోకాబ్ధియై యుప్పొంగి
ప్రళయమున ముంచినది బ్రహ్మాండభాండమున శో.

చంపిన చచ్చువాడా

గాంధి జంపిన చచ్చువాడా, అంతకున్
ఘనుడగుచు బుట్టు మరునాడే.
బిర్లాభవనమందు బిలువ నోహోయంచు
పలుకుచున్నవి యతని భవ్యోపదేశాలు. గాం.
వంచి విడిచినకొమ్మ వడి మీది కెగురునటు
కొట్టివేసిన తరువు కొమ్మల చివుర్చునటు. గాం.
నేలగొట్టిన బంతి నింగి కెగయువిధాన
అణచినకొలది గాంధి యాశయము లెదుగునవి. గాం.
ఫలబీజ మవనిపై బడి మన్నయిననేమి
పదిబీజముల గొంచు బయలుదేరదొ తిరిగి. గాం.
బుద్ధుండు తా జచ్చిపోయి యిచ్చట మరల
గాంధియై పుట్టునని కలగనిన దెవ్వాడు. గాం.
ఆగాంధియే మరల నధికశక్తులతోడ
అవతరింపడటంచు అనుమాన మదియేల. గాం.
భౌతికంబగు మేను బాసిపోయిన నేమి
ఆత్మశక్తి కెవండు హంతకుం డున్నాడు. గాం.

మానవుడుగా వచ్చిన మాధవుడే

మా బాపు తాను మానవుడే, దీనజన
క్షోభ వినవచ్చె మాధవుడే.
నగుమోము పైన నో నారాయణత్వమ్ము
విమలకాంతులతోడ వికసించు నిత్యమ్ము. మా.
నిడుదమైగూటిలో వెడదవక్షము ప్రమిద
వెన్నపూసగ గుండె వెలిగించు విశ్వమును. మా.
మేకపాల్గొన నతడు లోకమ్మె చల్లబడు
ఉపవాసముల నుండ నుడికి చను జగమెల్ల. మా.
పట్టినంతనె మట్టి బంగారమై క్రాలు
ముట్టుచోటను రాళ్లు ముత్యమ్ములై రాలు. మా.
సత్యాగ్రహ మ్మడర సమర మొనరించెనా
భృత్యుడౌ ప్రతికక్షి గత్యంతరమె లేదు. మా.
సకల కల్యాణగుణ సంపూర్ణచరితుండు
కన నవాప్తసమస్తకామ సముదాయుండు. మా.

ప్రాణములతో చెరలాట

ప్రాణములతోనె చెరలాట. ధర్మదే,
వత మెప్పుగొన చనెడి బాట. ప్రా.
తనపరీక్షల కాగు ధన్యమానవు నామె
తలనిడుకొనును శాశ్వతము దేవసముడంచు. ప్రా.
విసముమంటల మ్రింగు అసమానయోధుడగు
సోక్రటీసుకు నాకె జోడంచు వచియించు. ప్రా.
సిలువ సింహాసనాసీనుండయిన క్రీస్తు
ముండ్లకవచముతోనె ముద్దునా కిడెనను. ప్రా.
ముదకడైనను గాంధి యెద తుపాకీగుండ్ల
హారమున నా మనసు హరియించె నేడనును. ప్రా.
మాహృదయ మేడ్చునను మాటయొక్కటి దక్క
మా బాపు తా వీరమరణకీర్తిని గాంచె. ప్రా.
ఏరోగమునబడక నెవరి చాకిరిగొనక
రామ యన కఫ మడ్డురాకముందే యేగె. ప్రా.
ఏమి తక్కువజేసె యిల మాకు మాగాంధి
ఎన్నాళ్లు మాకొరకు ఇచట కూర్చుండు నిక. ప్రా.

మందార కుసుమములు

అదిగో బాపూజి యస్తికలు, యమునదరి
నలరు మందార కుసుమములు.
నెహ్రూపండితుడు కన్నీట దడుపుచు నెంతో
పూజ్యభావముతోడ ప్రోదిసేసిన పూలు. అ.
భరతదేశపు నదుల పావనముగావింప
మహిమాన్వితములైన మంత్రపూతాక్షతలు. అ.
యమునమ్మ కుంతల భ్రమరమ్ము లాపూల
మకరందమునకునై మారాము నొనరించు. అ.
కృష్ణ తన నల్లనగు కీల్జెడన దురుముకొని
ఉదధిరాజుకు జూప నొయ్యారముగ నురుకు అ.
రామేశ్వరముపొంత రత్నాకరుడు పూల
వెలగట్టలేననుచు వెనుకముందాడు నెద. అ.
కావేరి యీ పూలతావుల న్వోదజల్ల
కస్తూరిరంగయ్య కనుల మైకము హెచ్చె. అ.
విమలగంగాసతి త్రివేణి నీ పూలిడగ
కాశివిశ్వేశ్వరుని కనులు మిరుమిట్లుగొనె అ.
అపురూపమైన యీ అమరలోకపు పూల
నదులెల్ల యొడిబట్టి.నాకునా కని వేడు. అ.

భస్మ రాశి

భస్మంపు రాశియై కూలె, మా గాంధి
భాస్కరుం డస్తగిరి వ్రాలె. భ.
సస్మిత ముఖుండగుచు చావు నాహ్వానించి
విస్మయము గలిగించె విశ్వమున కంతకును. భ.
అతని బూడిద బుక్కయై మాత యెద గూలె
అతని యెముకలు పూవులై మాతృభువి రాలె. త.
వివిధ దేశము లతని వీరమరణమ్ముపై
పుష్పవర్షము గుప్పి పూజ లొనరించినవి. భ.
చందన చితాపీఠి సింహాసనము గాగ
ఆజ్యభాండములన్ని యభిషేక మొనరింప. భ.
అగ్నిహోత్రుడు స్వీయ హస్తాగ్రముల
స్వర్గాధిపత్యమ్ము సమకూర్ప నిచ్చోట. భ.
ఆత్మీయ భూతియే యఖిల తీర్థమ్ములకు
అవ్యయవిభూతియై యలరార యమున దరి. భ.
చితయొద్ద జతగూడి మతగ్రంథతతు లతని
ఆత్మశాంతికి దేవు నభ్యర్థన మొనర్చు. భ.

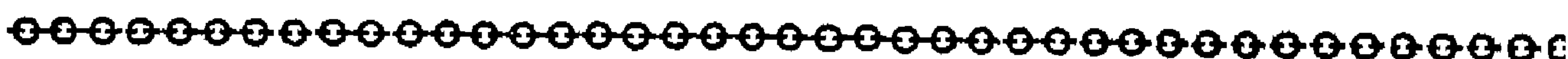
సిరిగల్గు నీ నుదుటి
చెమట ముత్తెపుపేరు
మెలమెల్లగా గాలి
నిలువు దోపిడి చేయు

లలి గాలి నీ కొంగు
లాగి ఆఱడి సేయ
సిగలోని మలెమొగ్గ
సిగ్గొచ్చి నవ్వినది

గాలిలో ధూళిలో
కసిగందు నీ మోము
మట్టిలో మాగిచను
మంచి బంగారమ్మొ

(నూర్పిడి చేసి తూర్పాఱబట్టిన ధాన్య రాసులను కాపుదంపతు
బండిపై ఇంటికి గొనిపోవుట)

బండొచ్చె బండివచ్చె
రెండెడ్ల చక్కని బండి

ఇంద్రజిత్తు ఇంద్రజాల
మీషన్మాత్రము దాగదు.
పది తల లిరువదిచేతుల
బంటు తన మ్మాట సాగదు. అ.

చీమలు పెట్టిన పుట్టలు
పాము లాక్రమించి చొచ్చు
బలవంత మ్మగు సర్పము
చలి చీమల చేత జచ్చు అ.

నాగటి చాలున చక్కని
నడ నొప్పెడు సీతాసతి
ఎవ్వీరుని విరహ మ్మది
త్రవ్వి పోసికాను నీ గతి అ.

శివధనుస్సు గా వెలిగెడు
సింగిణీని భంగ పఱచె
ఘను డొక్కం డా భూసుత
కరగ్రహణముఁ బొనరిచె అ.

సీతాసతి పై ఘనుండు
జీవనంబు లర్పించెను

కొసరి కొసరి పాడును కవి
కోకిల యై వాల్మీకి. అ.

షట్ఖండమ్ముల నంతట
షట్కాండమ్ములు గలవు
మంచి చెడ్డ లెల్లప్పుడు
మానవ దానవుల నెలవు. అ.

దానవ మానవుల మధ్య
దారుణ సంగ్రామ మ్మిది,
దానవపురి దగ్ధమ్మయి
మానవుడే గెల్చును తుది. అ.

మానవు డార్జించి కొనిన
మహాలక్ష్మి యా సీత
దానవు డెపు డపహరించు
దాని కొఱకు వలపోత అ.

రాముని యరణ్యకాండము
రావణు సుందర కాండము

అది నిత్యమంగళా
స్పద సంతతాభ్యుదయ
మార్గ దర్శక దివ్య
మణిదీప హారమ్ము అది.

ఆ నవాంబర మోహ
నారుణోదయములో
తిలకించు ప్రాత రా
దిత్యబింబ మ్మేదొ ! అది.

ఆ నవాంబర సుంద
రావగుంఠనములో
హసియించు రాకాశ
శాంక బింబ మ్మేదొ ! అది.

కాదు కాదామె యొక
కమల కోమల గాత్రి
ఆ నవాంబరముతో
నవతరించిన ధాత్రి అది.

ఆమెయే కోటి త్ర
యాంధ్రసుత జనయిత్రి

అన్నిరసములు నాకు
ఆనంద మొసగునవె.
అన్నిరసముల జీవ
నాధారమను నేను
ప్రాంతీయ భేదాలు
పాటించు వారొకరు
క్రాంతి ప్రేరేపణమె
కవిత యను వారొకరు
తా వలచి నట్టి యా
తరుణి రంభను వారు
తాను మునిగినది యే
దేని గంగను వారు
కులమత విభేదముల్
తిలకించు వారొకరు
కళ కళ కొాలికె యనుచు
కలహించు వా రొకరు
వరిలోని తుంగ గని
పెటికి వేయు నొకండు
వరినె తుంగ యటంచు

ఒక యింతేనియు మాయామోసము
లకు తావొసగక దృఢ వైరాగ్యము
ప్రకటించెడి రామనామరతునకు
సకల తీర్థములు చరణస్థితములు వాడే.

అన్యుల నింద సలుప డందఱి సమ
మాన్యత జూచును, నిశ్చలగతి ఫల
సన్యాసము గైకొను త్రికరణముల
ధన్య ధన్య వానిని గన్నతల్లి వాడే.

కామక్రోధములను నిర్జించుచు
కపట రహిత విజ్ఞానము గలవా
డే మహాత్ము డతనిని దర్శించిన
ఏకోత్తరముగ కులము తరించును వాడే.

నరసీ మెహతా పాడినగీతము
నరసంతతి కది అమృతోపేతము
వరవైష్ణవ సద్గుణ సంకేతము
నరనుత గాంధీమహాత్మాదృతము వాడే.

పతాక వందనం

వందేఽహం వందే
వందే వందే వందే.

వందేఽహం జయ భారత
మాన్య త్రివర్ణ పతాకాం
వందే చత్వారింశత్
కోటి ప్రజా సత్తాకాం వందే.

ఆసేతు హిమాచల ప
ర్యంత మహీ శోభాకర
దేశ స్వాతంత్ర్య కళా
దీపాయిత రూపాం వందే.

అఖండ మగు దీపావళి
అపూర్వమగు దీపావళి వచ్చె.

ఆఱిపోని దీపావళి
ఆఱనీని దీపావళి
వచ్చె వచ్చె దీపావళి
ఇచ్చె మనకు రూపావళి వచ్చె.

దీనికై రాములు సెట్టి
జీవితమును ముడిబెట్టి
కడకు విశాలాంధ్ర గలుప
కాస్త అయ్యెను పొట్టి వచ్చె.

కర్పూరపు కళికవోలె
కరగిన ఆ జగజెట్టే
అఱవ చాకిరిని నలిగే
అమ్మ చెఱలు విడగొట్టే వచ్చె.

ఈ దీపావళి వెలుగున
ఇరువురమును సోదరులుగ
తెలిసికొంటి మెడద నెడద
కలిపికొంటి మొక మైతిమి వచ్చె.

తాపతప్త విశ్వాపద బాపగ
ఘనజీవనమై కరగి చనెదవా ?
కోపతమస్సును సుస్మిత విద్యు
ద్దీపముతో వెల్గించి కనెదవా !   నమో.

చీనా బర్మా ఇండొనేషియా
సింహళాలు విని నీ సందేశము
ధ్యానమగ్నభగవానుని నిన్గని
ధన్యమయ్యె మా భారతదేశము   నమో.

ప్రమాద మెపుడీ యధర్మచింత
సమాన మీ నర సమాజ మంత
సమంతభద్రుడు సంఘసేవయే
స్వర్గప్రదమని చాటు నియంత !   నమో.

సంఘం శరణం గచ్ఛామి
ధర్మం శరణం గచ్ఛామి
బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి
నమో బుద్ధదేవా !

పంచశీల

విజయీభవ నవభారతయువ సింహకిశోరా !
నిజదేశాభ్యుదయాకృతి నిర్మాణ విచార ! విజ.

శ్రమజలకణముక్తామణి సంశోభితఫాలా !
సుమహిత నిజకష్టార్జిత సుధాపాన లోలా ! విజ.

సకలదేశ మతమిత్రా ! సర్వదాపవిత్రా !
నిఖిల జాతి విద్వేష వనీలతాలవిత్రా ! విజ.

సమభావన సహజీవన సహకార విహారా !
క్రమవిరహిత పరదేశాక్రమణ పథనివారా ! విజ.

పరదేశాంతరంగిక వ్యవహారసుదూరా !
పరసీమావిస్తీర్ణ ప్రభుతాంగీకారా ! విజ.

జనమారణ ఘనకారణ సమరాగ్నివినాశీ !
స్వనిరూపిత పంచశీల శాంతిలోక వాసీ ! విజ.

విరహాబ్ధి

ఎవరి జ్ఞాపక చిహ్న
మీ విరహ జలధి
బడబాగ్ని హృదయాన
పరితాప పడుచుండె ఎ.

కోకిలా !

రావె కోకిలా !.... నీ
రాజన మిదు మా కన్నులు రా.

కుహు కుహూ స్వనమ్ములనే
కొమ్మ మాటు కూసెదవో
మాధవ మురళీ నాదమొ !
మాకందవనీ మోదమొ ! రా.

దోషము దాచెడు కోసము
చేయు మోసమను దోషము
స్వాంతములోపల నెపు డా
షాఢభూతిదె నివాసము మో.

కుడిచే వేళల దున్నె
కోడె గుంపుల ప్రవేశము
దున్నె వేళల ఆవుల
దూడలలోన నివాసము మో.

కృషి చేసే యెద్దులకో
మూతికట్ల ఉపవాసము
కూర్చుండే గుఱ్ఱాలకు
మూతికె దాణాకోశము మో.

భార్యా బిడ్డల కోసము
బంధుమిత్రతతి కోసము
జగత్తు నంతను గూడా
చేతుము సర్వము నాశము మో.

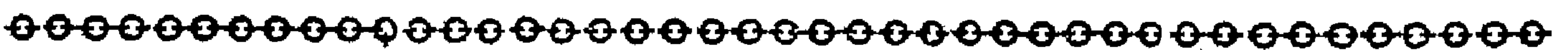

ఆమె వాని తనలోన స
మైక్యమ్మును గావించెను.

సీతాసతి గర్భమ్మున
చెలగె బీజలవ మొక్కటి
మహాదరణ్య మధ్యమ్మున
మసలె నామె పెను వేకటి.

లవరూప మ్మగు బీజము
లలితాకృతి కుశ మయ్యెను
కుశరూపాకృతితో నొన
గూడె బీజ లవ మొయ్యన

మహాలక్ష్మి సీతాసతి
మహిత బీజ లవకుశవతి
దానవు చెఱ విడగొట్టిన
మానవ సుఖశాంతి వసతి.
అనంత రామాయణ మిది
అనాది రామాయణ మిది
వినండి ఇటు మనసుంచి
వివిధ దేశవాసులారా !

అరఘడియయు కోడలును సహింపని
అత్త పెత్తనం బెన్నాళ్ళు?

సరిపడదిక మీతో మా కన్నను
సాగని దొరతన మెన్నాళ్ళు?

పాయస మిడి బంతి నౌకరి కొక్కరి
పస్తుల నుంచెడి దెన్నాళ్ళు?

ఈ యసమానపు త్రోవలలో తల
లెత్తి తిరుగు టిం కెన్నాళ్ళు?

పంగనామములు గురువున కిడి యిక
భళాభళీ! యను టెన్నాళ్ళు?

దొంగలు దొంగలు ఊళ్ళు పంచుకొని
దొరతన మేలుట లెన్నాళ్ళు?

ఆర్జించిన మా నెత్తురు మీ జఠ
రాగ్ని హవిస్సగు టెన్నాళ్ళు?

కుమతిని సుమతిని ఎఱుగక పైబడు
కుక్కల గుర్గురు లెన్నాళ్ళు ?

తమయింటి బలమ్మును జూచుక మీ
దంబడి కఱచుట లెన్నాళ్ళు ?

నిఱుపేదల క్రొవ్వుల నూనెం దిను
నీ దీపపు వెలు గెన్నాళ్ళు ?

పొరినా నిట్టూర్పులతో దీపము
పోరు సల్పు టిం కెన్నాళ్ళు ?

మలిగెడి వేళల వెలిగెడి దీపము
తళుకుల నమ్ముట లెన్నాళ్ళు ?

ఇల బ్రతికెదనని చావుతెలివి బడి
ఇగిలించుట లిం కెన్నాళ్ళు ?

నీట వసించి మొసలితో వైరము
నిల్పి పోరు టిం కెన్నాళ్ళు ?

బందెనుంచిననీదు పదము భారతభువిన్
స్వాతంత్ర్యభవనంపు సంకువై చె
నీసాహసోపేత నిర్మలచరితమ్ము
ధరణి నిర్భయతకు పురుడుబోసె
గంగానదాభ ప్రసంగప్రబోధాలి
నెండిపోయినగుండె లిగురువెట్టె
నీదేశభక్త్యురునిర్మలాత్మజ్యోతి
ప్రజకెల్ల గన్తవ్యపథము జూపె
ఓపురుషసింహమా భవదుగ్రగర్జ
ఆంగ్లదేశప్రభుత్వ గజాసురులకు
చెవినిబడినంత గుండెలు చెదరిపోయె
అదరిపోయె చర్చిలు మంత్రియంతవాడు.

జయముజయము నీయాశయసిద్ధికి
జయముజయము నీసునిశిత బుద్ధికి
జయముజయము నీయశోభివృద్ధికి
జయమోయీ శ్రీ వల్లభభాయీ !

వల్లభభాయిస్మృతి

తా నిల నస్తమించె సరదారుడు మాదు పటేలనన్ వినన్
మానసమందు గుండువడె (మాన్పడె దేహము బావురంచెటో,
గానగనయ్యె నీభరతఖండము నల్గడ లశ్రువాహినిన్
తానములాడె పోయెనుగదా మన పెత్తల నేడొకండనెన్.

పులివలె నేడు నీవు పడిపోయినతత్క్షణమే మహాశయుం
డలఘుమనీషి పండితుడు హాయనె కొండలుగాగ నీపయిన్
నిలిపిన యాశలో త్రుటిని నీరయి కన్నులనుండి జారె వే
తెలుపుము నీవులేనికొఱ దీరునెటుల్ సరదారుయోధుడా.

అదనుకు సృష్టిజేసియిడె నాభగవానుడు నిన్ను మాకు మా
చెదరినయిల్లు చక్కవడ జేసి ప్రపంచము తీర్చిదిద్ద న
య్యది తుదిముట్టకుండ మృతినందితి వీవు మహాత్మహత్యచే
కదలిన పుండు గుండియల కారముజల్లెను నీవియోగముల్.

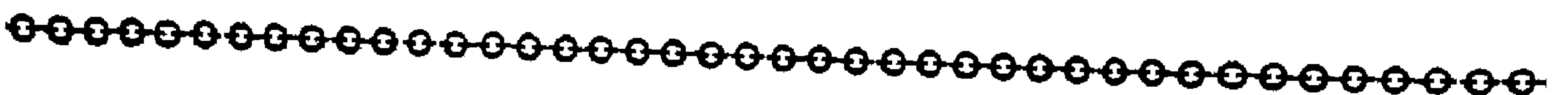
దేశవిముక్తికై మరియు దేశసమైక్యత కంకితమ్ముగా
జేసిన తావకీన సువిశిష్టచరిత్ర సువర్ణపంక్తులన్

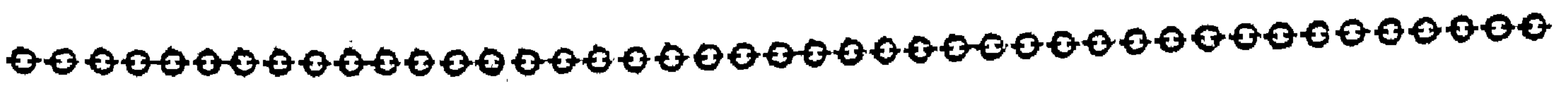

నారాయణకవి గౌరవ
మీరీతిగ జరిగెగాని యిదియెట్లగు న
య్యారే ఆ సమయము సమ
కూరుటకై యెదిరిచూచు కోట్లజనమ్ముల్.

కడుపునిండన్నిను కష్టజీవుల నవ్వు
పూవుల నాతడు పూజగొనును
నరుల నూతనచేతనజ్యోతి వెలుగొంద
నదియె నీరాజన మగు నతనికి
తనదేశ మాత్మాభ్యుదయ సిద్ధిగాంచిన
నదియె దేవాలయ మగు నతనికి
జయహిందునినద మాశాతటమ్ముల నిండ
నదియె భేరీనాద మగు నతనికి
భాయిభాయీ యనుచు నరుల్ రేయిబవలు
గలిసిమెలగుచు ప్రేమగంగా జలముల
జాతిమత వైరములను క్షాళనమొనర్ప
నదియె కనకాభిషేక మర్యాద యగును.

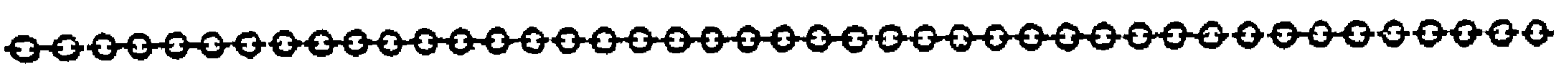

కన్నెగులాబి మొగ్గల నిగారపుసారము లూనునట్టి నీ
చిన్న యెదందలో నుడుకుచిచ్చుల నొచ్చుచు వెచ్చనొచు నీ
కన్నుల నశ్రుబిందువుల గార్చుచు గూర్చు కవిత్వనిర్ఝరి
న్వెన్నల కన్న లొచును ద్రవించి స్రవించెడి రాతిగుండెలు౯.

పిచ్చుకయంతలే వరెరె పీఠమునెక్కి యుపన్యసింప జూ
ల్విచ్చిన సింగమ ట్లొడలుబెంచుచు గర్జలుసేతు వప్పుడో
చచ్చినపీన్గుకైన నిముసమ్మున ప్రాణమువచ్చు మేన క్రొ
వ్వెచ్చుని నెత్రు క్రేళ్లురికె వీరరసమ్మయి పొంగు సత్కవీ!

ఈయెడ నీ సన్మానము
సేయగ నాకనులనిండ సేవించితి నే
నోయన్నా కాళోజీ!
మాయాయువుబోసికొంచు మను నూరేడుల్.

పాండిత్యప్రతిభామణి
మండితు కాళోజికవిని మహితగుణాఢ్యు
న్నిండుతమి గౌరవించిన
చండూరిప్రజలు కడుప్రశంసార్హు లిల౯.

సూర్యచక్రము - చంద్రరేఖ

సూర్యచక్రము చంద్రరేఖయు చూడ నిరువురు నన్నదమ్ములు
అరయ రెండును రెండుకన్నులె యా విరాట్టునకు.

అంబరమ్మున బాలురిద్దరు నాడుకొందురు రేబవళ్లను
దాగురింతల పిల్లగాడ్పుల మూగుమబ్బులలో.

ఆడుకొనియెడి యారవిందుల నప్పుడప్పుడు బూచివాండ్రును
జోడుబాపుచు బుట్టలో నిడ జూచుచుండెదరు.

పరులయిన యారాహుకేతు ప్రముఖరాక్షస గ్రహము లిలలో
సూర్యచంద్రుల కెన్నడైనను చుట్టములె రాజా.

4. శ్రీ కొత్వాలు వీరభద్రరావుగారు (సంగెం) 200-0-0
5. శ్రీ పొట్లపల్లి రాంచంద్రరావుగారు (తాటికాయల) 100-0-0
6. శ్రీయుతులు పొట్లపల్లి రామారావు.
శ్రీరంగారావుగార్లు (,,) 100-0-0
7. శ్రీ సి. కృష్ణారెడ్డిగారు (,,) 50-0-0
8. శ్రీ పి. నర్సింహారెడ్డిగారు (రాజారం) 50-0-0
9. శ్రీ చింతకుంట్ల మాధవరెడ్డిగారు (ఘనపురం) 50-0-0
10. శ్రీ చింతకుంట్ల రంగారెడ్డిగారు (,,) 50-0-0
11. శ్రీ లింగాల వెంకట రంగారెడ్డిగారు (జనగామ) 55-0-0

నల్లగొండ జిల్లా

1. శ్రీ గుడిదేవుని మల్లేశంగౌడుగారు (దేవరకొండ) 116-0-0
2. శ్రీ జి. రాంచంద్రరావుగారు (తిప్పల్‌నేనిగౌరారం) 50-0-0
3. శ్రీ టి. వెంకట్రావుగారు (చెరుకుపల్లి) 90-0-0
4. శ్రీ నల్లవెల్లి వెంకటరామారెడ్డిగారు (తవుక్లాపురం) 50-0-0
5. శ్రీ సి. వెంకటరెడ్డిగారు (మిర్యాలగూడెం) 50-0-0

ఖమ్మం జిల్లా

1. శ్రీ ఎం. హీరాలాల్‌రాయ్ (ఖమ్మం) 100-0-0

ఆదిలాబాదు జిల్లా

1. శ్రీ ముద్దసాని జనార్దనరెడ్డిగారు (మంచిర్యాల) 75-0-0
2. శ్రీ ఎన్. వి. రాజారెడ్డిగారు (భీమారం) 50-0-0

పశ్చిమగోదావరి జిల్లా

1. శ్రీ సి. హెచ్. పి. మూర్తిరాజుగారు,
ఎం. ఎల్. ఏ; (చిననింద్రకొలను) 116-0-0

కృష్ణా జిల్లా

1. శ్రీ ముద్దా నారాయణశర్మగారు
అడ్వకేట్ (విజయవాడ) 116-0-0

విరాళాలు

హైద్రాబాదు జిల్లా

1. డా॥ భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్యగారు (హైద్రాబాదు) 250-0-0
2. గౌ॥ డా॥ బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు (హైద్రాబాదు) 200-0-0
3. గౌ॥ కొండా వెంకటరంగారెడ్డిగారు (,,) 120-0-0
4. డా॥ ఎం. చెన్నారెడ్డిగారు (,,) 125-0-0
5. శ్రీ వల్లూరు వెంకటేశ్వర్లుగారు (సుప్రీంకోర్టు అడ్వకేట్) (,,) 116-0-0
6. శ్రీ పి. ఆనందరావుగారు (సికింద్రాబాదు) 105-0-0
7. శ్రీ కే. రాంచంద్రారెడ్డిగారు (పులిమామిడి) 105-0-0
8. శ్రీ మడూరి రాజయ్యగారి కిష్టయ్యగారి గద్వాల దుకాణం (సికింద్రాబాదు) 116-0-0

మహబూబునగరం జిల్లా

1. శ్రీ సోమాగౌడ్ పుల్లయ్యగారు (ఆలంపురం) 400-0-0
2. శ్రీ టి. రాజశేఖరరెడ్డి, శ్రీమతి లక్ష్మి సరోజినీ దేవిగారు (,,) 125-0-0
3. శ్రీ సురవరం వెంకట్రామారెడ్డిగారు (కంచుపాడు) 116-0-0
4. శ్రీ చెల్లా వెంకట్రామారెడ్డిగారు (పుల్లూరు) 100-0-0
5. శ్రీ కే. వి. భీమసేనరావుగారు (అప్పన్నపల్లి) 116-0-0
6. శ్రీ వి. అనంతసేనరావుగారు (వెదిర) 50-0-0
7. శ్రీ పల్లెర్ల హనుమంతయ్యగారు (మహబూబునగరం) 75-0-0

నిజామాబాదు జిల్లా

1. శ్రీ కే. ఆర్. రాజిరెడ్డిగారు (కామారెడ్డి) 50-0-0
2. శ్రీ ఎం. రాంగోపాల్ రెడ్డిగారు (బోధన్) 50-0-0

వరంగల్ జిల్లా

1. శ్రీ కొత్వాలు మధుసూదనరావుగారు (సంగెం) 250-0-0
2. శ్రీ పొట్లపల్లి రాంగోపాల్‌రావుగారు (పల్లగుట్ట) 151-0-0
3. శ్రీ కటికెనేని గోపాలరావుగారు (,,) 50-0-0

గ్రంథమాలను గురించి

★

దేశ భక్తుడును, ఆంధ్ర ప్రముఖుడును, దేశోద్ధారక, విశ్వదాత, కళా ప్రపూర్ణ బిరుదాంకితుడు నగు కీ. శే. కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి స్మారక చిహ్నముగా బహుధాన్య సంవత్సరం (1938) లో ఈ 'దేశోద్ధారక గ్రంథమాలను' స్థాపించినాము. కథలు, నాటికలు, కావ్యాలు, వ్యాసాలు, జీవిత చరిత్రలు, దేశచరిత్రలు మొదలగు వైజ్ఞానిక గ్రంథాలనుఆంధ్రభాషలో అచ్చువేసి, దేశీయులకు అందజేస్తున్నాము. ప్రతి ప్రచురణము పాఠకుల మన్ననలను పొంది, వారి పఠనాసక్తిని ఇనుమడింప చేస్తున్నది. మేము పాఠకులనుండి రు. 10-0-0 చందాగా తీసికొని, రూపాయకు రెండు అణాలు హెచ్చింపు ప్రకారం మొత్తం రు. 11-4-0ల వెల గల గ్రంథాలు క్రమంగా అందిస్తాము.

మీరు మా గ్రంథమాల కృషిని గుర్తించి, గ్రంథమాలకు చందాదారులై మమ్ము ప్రోత్సహించాలని కోరుతున్నాము.

విన్నవించు,
వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి
స్థాపకుడు, ప్రకాశకుడు.

రాబోవు ప్రచురణలు :

1. ఆందోళన (ప్రధాన రాజకీయ ప్రణాళికలు)
2. కూర్చిన ముత్యాలు (ప్రముఖుల ప్రవచనాలు)
3. శ్రీ భాగి నారాయణమూర్తిగారి రచనలు
4. పరిసరాలు (3 వ భాగము)
5. తెలంగాణా కవిమిత్రులు
6. గంగు (నవల)
7. అఖిల భారత తస్కర మహాసభ
8. నాలో నేను
9. ప్రాచీన తెలంగాణా
   (రాజకీయ, చారిత్రక, ఆర్థిక, సాంఘిక పరిస్థితులు)
10. విజ్ఞాన శాస్త్రము
11. భారత మహిళ
12. బుచ్చిపాపలు (కథలు)
13. సమాజము - వ్యక్తి
14. రైతు రామాయణము
15. తరంగాలు
16. భారతీయ కళావికాసము
17. సామెత కథలు
18. శ్రీ ఆదిరాజు వీరభద్రరావుగారి రచనలు
19. రామప్ప రభస
20. హైద్రాబాదు సంస్థాన రాజకీయ పోరాటము
21. దేవుని పేరిట (నవల)
22. మీరు - మీ పిల్లలు
23. యుద్ధరంగం
24. సైనికుని జాబులు
25. నాటికల సంపుటాలు
26. బ్రతుకు బాటలు (కథలు)
27. ప్రాచీన భారతములో కార్మికులు
28. చారిత్రక గాథలు

మా ప్రచురణలు

(1938—1941)

	సభ్యులకు,	ఇతరులకు
1. హైందవ ధర్మవీరులు	0- 4-0	0- 6-0
2. ప్రాథమిక స్వత్వములు	0- 4-0	0- 5-0
3. గ్రంథాలయోద్యమము	0- 4-0	0- 6-0
కీ. శే. సురవరము ప్రతాపరెడ్డి		
4, 5. కమాల్‌పాషా జీవితము (2 భా.)	0- 8-0	0-12-0
శ్రీ ఖండవల్లి బాలేందుశేఖరం		
6. ప్రజలు - ప్రభుత్వం	0- 4-0	0- 6-0
కౌంట్ లియో టాల్‌స్టాయి		
7. బౌంధు సంస్థానం	0- 4-0	0- 5-0
శ్రీ పులిగడ్డ వెంకటసుబ్బారావు		
8. నా భారతదేశ యాత్ర	0- 4-0	0- 6-0
ఎచ్. ఎన్. బ్రెయిల్స్‌ఫర్డ్		
9, 10. గాంధీమహాత్ముడు (2 భా.)	0- 8-0	0-12-0
విష్ణుచక్రం		
11. కాంగ్రెసు - సంస్థానాలు	0- 4-0	0- 6-0
12. సంస్థాన ప్రజల సమస్యలు	0- 4-0	0- 6-0
డా. భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య		

1953 నుంచి

	12½% తగ్గింపు	
13. జైలు లోపల	0- 9-3	0-10-0
శ్రీ వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి		

సమగతి

నడిపగలుపయిన నిశికాంత
కడుపునగల తామసమెంత
ఎడద రాలు నగ్నికణాలు
కడవరకో అశ్రులు రాలు.

సత్యభాను సంఛన్నమ్మున
అత్యాచారపు మేఘోల్బణ
అత్యాచారపు మేఘోల్బణ
అనిలాహతి మాయమ్మౌ కన
సత్యభాను సహజ కళాకృతి
నిత్యగతుల నిలువగలుగు క్షితి॥

ఆకాశపు గడియారమునకు
లోకేశుల గడియారములకు
నిముషమ్ములబేధమ్మన్నా
నిజమగుకాలంబే యన్నా
గంటలతేడాయే యున్నా
తంటాయే అది హైమన్నా

వ్రాసికొను న్ప్రసిద్ధగతి భారత భారతి యెల్లవేళలన్
దోసిలియొగ్గు నీయడుగుదోయికి భారతజాతి అగ్రజా !

పర్వతమ్ములగుండె బ్రద్దలుగాజేయు
జలదగంభీరగర్జనము వాక్కు
నయభయమ్ముల శిక్షణమొసంగి జగమేలు
శశి సూర్యరూపముల్ చక్షుయుగళి
భారతమ్మున కరిభయము లేకుండగా
గాచు హిమనగశిఖరము కరము
సకలనదీనదా లొకటిగా జేసిన
హిందూమహోదధి హృదయపరిధి
అంధ ధృతరాష్ట్ర నృపు లెంద రలమికొనిన
మొక్కవోవని యుక్కుభీముడవు నీవు
భవదమోఘశక్తియె హైద్రబాద్విముక్తి
ధన్యవల్లభాయీ ! మాదు తలతురాయి !

వామదక్షిణహస్తాలు వల్లభాయి
నెహ్రు యనుచు మహాత్ముండు నిలిపిపోయె
ఒకభుజమ్మది పడిపోయె నొంటియెద్దు
జంటలే కెట్లు భారత శకట మీడ్చు ?

విసరెనొక రసభావగీతము - మంత్రపురి
విద్యాపయోబ్ధి నవనీతము నంద.

ఆదిదైవ వరాల నదరి భీమాకృతియొ
భారతావని దేహబల జయధ్వజ మెత్తె
అంధపుత్రులను హతమార్చగా - ధర్మగతి
బంధ మోక్షమ్ము సమకూర్చగా నంద.

అదియె దైవవరాల నలరారు భీమాత్మ
మేధాబలోన్నతిని మేటియై జన్మించ
మంత్రపురి వెల్గె మణిదీపము - విడచి చనె
విద్యావిహీ నాంధరూపము నంద.

విద్యాలతాశాఖ విప్పారు సూనమ్ము
భాగ్యనగరీ పీఠ భారతీగానమ్ము
మంత్రపురవర శిరోమణి పెన్నిధానమ్ము
పాఠశాలాభివర్ధక బహిః ప్రాణమ్ము
ఆరిపోయినది యీనాడూ - మంత్రపురి
ఆగిపోయినది యీనాడూ - లతనుండి
అవని రాలినది యీనాడు నంద.

వరాల భీమన్న

నందనారామగత
మందార కల్పలత
అందాల కొమ్మల శి
ఖాగ్ర భాగము నుండి
రాలె నొక సురభిళిత సూనము - మంత్రపురి
గోదావరీ పెన్నిధానము నంద.

బ్రహ్మలోక హిరణ్య
భవనాగ్ర సీమలఁ
భారతీ దివ్యాభ
రణరత్న మంజూష
రాల్చెనొక వరకళారత్నము - మంత్రపురి
నాంధ్రజన పుణ్యప్రయత్నము నంద.

బ్రాహ్మీ కరాంచిత వి
పంచీ స్వరార్ణవము
రమ్య మోహన సుధా
రాగవీచీ మాల

అంకితము

పార్వతీ పరమశివ ప్రతిబింబములు తాము
మానవాకృతులలో మహి నవతరించిరన
సుఖ దుఃఖముల సమతఁజూచు నిర్లిప్తులై
పూజ్యులును, ప్రాజ్ఞులును పుణ్యాత్ములైనట్టి.

రామేశ్వరాఖ్య నారాయణాఖ్య జెలంగు
కాశోజి సోదరులగన్న తలిదండ్రులగు
కాశోజి రంగరాడ్జనునకును శ్రీవారి
ఆధర్శపత్ని రామాబాయిసాధ్వికిని.

గాంధి స్మృతిగాథలను గాంధి గుణబోధలను
సంధాన మొనరించి సత్కృతిని రచియించి
అంకితము నొనరింతు నత్యంతభక్తితో
తలిదండ్రులటు లాత్మ దలచి యేవేళ.

మనవి

భాగవతం వంటి పోతన జీవితాన్ని, మహా కావ్యంగా రచించి, 'అభినవ పోతన' గా ఆంధ్ర సాహితీజగత్తుకు అభిమాన పాత్రులైన శ్రీ వానమామలై వరదాచార్యులగారి ఈ ఖండకావ్య సంపుటిని మా గ్రంథమాల ప్రచురణగా వెలువరించు భాగ్యం కలిగించినందులకు ఆచార్యులవారికి మొదట కృతజ్ఞత లర్పించుకుంటున్నాం. ఇంకా అచ్చు కావలసిన వెన్నో ఉన్నాయి. వీటిలో ప్రధానంగా, పేర్కొనవలసింది "పోతన మహా కావ్యం." చాలా సంవత్సరాల నుంచి ఆ గ్రంథ ముద్రణకై ఎన్నోవిధాలా కృషి జరుగుతున్నది. ఈ సందర్భాన ఒక శుభవార్తను అందజేస్తున్నాం. శ్రీ ఆచార్యులవారు తమ పోతన మహా కావ్యాన్ని, మా గ్రంథమాల ప్రచురణగా ప్రకటించుటకు అనుమతించారు. ఈ విధంగా మా గ్రంథమాలకు గౌరవము చేకూర్చడమేగాక, ఆంధ్రు లంతా ఉవ్విళ్లూరుతున్న ఆ గ్రంథ ప్రచురణకు అవకాశం కలిగించి నందుకు వారిని ప్రస్తుతించడానికి మాటలు చాలవు.

శ్రీయుతులు పల్లా దుర్గయ్య, దేవులపల్లి రామానుజరావుగార్లు సహృదయంతో ఈ కవి- వారి కవితనుగురించి తమ అమూల్యాభిప్రాయా లను వెలిబుచ్చారు. వారి సహకారాని కెంతైనా కృతజ్ఞులం.

ఈ గ్రంథ ముద్రణ భారంలో భాగస్వాములై శ్రీ కొత్వాల్ వీర భద్రరావు (సంగెం) గారు రు. 200 లు గ్రంథమాలకు విరాళం ఇచ్చారు. అట్లే గ్రంథమాల నిర్వహణకై ఆర్థికంగా, నైతికంగా దేశీయులు సాయ పడుతున్నారు. వారందరికీ హృదయపూర్వక నమస్కారాలు.

ముఖచిత్రకారులు శ్రీ ఎం. బలరామాచారిగారికి మా అభివందనాలు.

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల,
సికింద్రాబాదు,
9-11-57

విన్నవించు :
వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి
స్థాపకుడు, ప్రకాశకుడు

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల

2844, ఇమాంబావి వీధి, సికింద్రాబాదు.

ప్రశంసలు

"ఈ గ్రంథమాల రూపమున తమరు చేయుచున్న ఆంధ్రభాషా సేవ ప్రశంసనీయమై యున్నది.

—*ఆంధ్ర పితామహ శ్రీ మాడపాటి హనుమంతరావు పంతులు*

"ఆంధ్రుల విజ్ఞానాభివృద్ధికి శ్రమించునట్టి వీరి గ్రంథమాలను అందరూ ఆదరించి, తమ విధిని నెరవేర్చవలసియుండును."

—*కీ. శే. సురవరము ప్రతాపరెడ్డి*

"దేశోద్ధారక గ్రంథమాలను స్థాపించి, ఆంధ్రదేశమునకు గొప్ప భాషా సేవ చేసిన దేశోద్ధారక కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావుగారిని చిరస్మరణీయులు చేసియున్నారు.

—*శ్రీ కొండా వెంకటరంగారెడ్డి*

"దేశీయులందరు 'గ్రంథమాల యొక్క ప్రచురణలను పొంది, ఈ కార్యమును జయప్రదముగ నిర్వహించుటలో సహాయపడుదురని ఆశించుచున్నాను.

—*శ్రీ మందుముల రామచంద్రరావు*

"ప్రతి పుస్తకము ఆకర్షవంతముగను, ఉపయోగకరముగను ఉన్నది... మీ గ్రంథమాల ఆంధ్రదేశమున కమూల్యమగు సేవచేయు చున్న దనుటలో నెట్టి యతిశయోక్తి లేదు."

—*శ్రీ అయ్యాదేవర కాళేశ్వరరావు*

"ప్రజలకు వినోదము గలిగించుటవల్ల గ్రంథమాలను అభివృద్ధి చేసుకొనే దృష్టి ప్రకాశకులకు లేదు. 'ప్రజలకు ఈ దినాలలో అత్యావశ్యకమయిన విజ్ఞానం కలిగించాలి' అన్న దృఢ సంకల్పం ప్రతి ప్రచురణమందు ప్రస్ఫుటంగా కనబడుతూ ఉంది".

—*కాగడా* 10—2—1940

14. నా గొడవ (గేయాలు)	1- 5-0	1- 8-0
శ్రీ కాళోజి నారాయణరావు		
15. ఉదయ ఘంటలు (గేయాలు)	1-15-6	2- 4-0
56 గురు అఖిలాంధ్ర కవులు		
16. ప్రజల మనిషి (నవల)	2- 3-0	2- 8-0
శ్రీ వట్టికోట అళ్వారుస్వామి		
17. సెలయేరు (జానపద గేయాలు)	1- 8-6	1-12-0
శ్రీ నేదునూరి గంగాధరం సేకరణ		
18, 19. జీవనరంగం (15 ఏకాంకదృశ్య నాటికలు)	3- 1-0	3- 8-0
15 గురు రచయితలు, (2 భాగాలు)		
20. ప్రజలు - ప్రభుత్వం (వ్యాసాలు)	1- 1-6	1- 4-0
కౌంట్ లియో టాల్‌స్టాయి		
21. పునర్నవం (గేయాలు)	1- 3-6	1- 6-0
శ్రీ దాశరథి		
22, 23. పరిసరాలు (34 కథలు)	3- 1-0	3- 8-0
34 గురు కథకులు, (2 భాగాలు)		
24, 25. తెలంగాణం (32 వ్యాసాలు)	4- 3-6	4-12-0
23 గ్గురు రచయితలు, (2 భాగాలు)		
26. ఆత్మవేదన (గేయాలు)	1.9 న.పై.	1.25 న.పై.
శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు		
27. తెలంగాణం (3వ భాగం, ప్రాచీనాంధ్ర నగరములు)	1.20	1-37.
శ్రీ ఆదిరాజు వీరభద్రరావు		

గుణిని లింగవయోభేదజనితమైన
న్యూనతల ద్రోసిపుచ్చి వినూత్నకళకు
స్వాంతమున మెచ్చి తగిన ప్రోత్సాహ మిచ్చి
పైకి దెచ్చెడి సహృదయప్రముఖు డతడు.

పండితమౌళి యై మిడిసిపా టిసుమంతయుగాని లేని యా
నిండుఘటంపుమోము ముదినిగ్గుల పల్కు వెలంది భాగ్యముల్
పండ సభాస్థలిన్ సరసభాషలు నేసలుగా జయాంగనన్
పెండిలియాడు వైభవపు పేరిమి గాంచె నురుప్రతాపుడై.

రాజుల వైభవంబులును రాణుల ప్రేమకథాకలాపపున్
మోజుల దేలు వేల్చరితముల్ చదువన్ వినరోసి వ్రాసె న
వ్యాజవిధానతం దొడరి యాంధ్రుల సాంఘిక సచ్చరిత్రముల్
క్ష్మాజనముల్ నుతింప బహుమానములం గురిపింప పండితుల్.

అరయగా నాంధ్రసాంఘికచరిత గురుత
తరమె గురుతింప సామాన్య నరుల కెందు
భారత ఎకాడమియె యాంధ్రభారతి నట
అగ్రతాంబూలమొసగి సమాదరించె.

తెనుగుపొలాల నీరయితు తేనియకాల్వల దీసి పైదివి
త్తనములువేసి క్రాల్మరకతమ్ముల నారిడి పెంచి మంచి రా
జనము సృజించి విందుల నొసంగెడి పత్రిక లంపి సాహితీ
జనముల దింపి సత్కృతు లొసంగి వరించెను కీర్తికన్యకన్.

అతడు నడయాడు గ్రంథాలయంబొ మూర్తి
గొనిన విజ్ఞానసర్వస్వఖనియొ కాని
అతడు చదువని పుస్తక మ్మనుట లరుదు
క్షితిని సర్వజ్ఞు డనరాదొ యతని బిరుదు.

కవులు పూజ్యము మీ తెలంగాణసీమ
ననెడి దుష్ప్రథ మాపుట కవతరించి
వచ్చి తొడగొట్టి నిలిచి సవాలుసేసి
నట్టి జెగజెట్టి తెలుగమ్మ యనుగుపట్టి.

న్యాయవాదవృత్తియును నన్యాయగతికె
ఫలితమిచ్చుట దలపోసి వెలికి వచ్చి
తెలుగుశారద పదముల నిలిచి కొలిచి
తనిసె నాతడు విజ్ఞానధనుడుగాగ.

జన్మజన్మాల పుణ్యసంచయము పండి
సురవరానుగ్రహోజ్జ్వలస్ఫూర్తి నొంది
తెలుగు వీరప్రతాపనిస్తులయశంపు
విజయదుందుభి గోల్కొండవీధి మొరసె.

అత డొకరైతు నింట తెలుగమ్మ తపమ్ముల పంటయై మహో
న్నతమతి నుద్భవించి, నుడి నాతిని గాంచి వరించి, యాంధ్రసం
స్కృతమహితాంగ్లపారసికజిహ్వల నాల్గిట నుంచి, మోహన
శ్రుతుల రచించి పాడిన యశోధను డైన విరించి నాజనెన్.

అతడు ప్రతాపుడే యొకని యయ్యకు జంకెడివాడు గా డదే
కృతిని సమీక్ష జేసిన నొకేపరి యందలి మంచిచెడ్డ క
చ్చితముగ చెంపపెట్టువలె జెప్పును తప్పుల గప్పుచు న్ముఖ
స్తుతుల నొనర్ప డాత డల సోముని భీముని రాము నైనన్.

అతడు కవీంద్రమౌళి కథకాగ్రసరుండు సమస్తశాస్త్రసం
యుతుడును సద్విమర్శకుడు నుత్తమనాటకకర్త తెన్గు సం
స్కృతికి చరిత్రకారుడు ప్రసిద్ధవిపశ్చితు డింతకు న్సర
స్వతి నటియించె వాని తలవాకిట నిల్చి విరాట్స్వరూపతన్.

ప్రతాప ప్రశంస

సురనందనోద్యాన తరులతా పాతిత
    పారిజాత సుమార్ద్రి పరిమళముల
సరసకాదంబినీ దరహాస సంకాశ
    విద్యుత్ప్రిభాదీ_ప్త విలసనముల
శారదాచరణ మంజీరశింజానాద
    మంజుల సంగీత మధురిమముల
మోహినీకర వినిర్ముక్తామరత్వ సం
    ధాయక పీయూష పేయరుచుల
సురవరసుధాస్రవంత్యవతరణ మొంద
నఖిలకకుబంతరాళమ్ము లాక్రమించి
వీచె మలయమారుత మొండు వెల్గె నొక్క
దివ్యదీధితి శ్రుతినిండె దేవగీతి.

అమృతకలశ మంథానము
మూడవజన్మ వరాహము
అవనీ కాంతాస్నేహము
సగము మృగము మిగత నరుడు
ప్రహ్లాద హితంకరుడు
వామన వటు సంచారము
వసుధా భిక్షాహారము
పరశురాము నవతారము
ధరణీ విజయ కుఠారము
అస్త్ర శస్త్ర సందీపన
రామరాజ్య సంస్థాపన
హలపురైతు బలరాముడు
మరచక్రపు శ్రీకృష్ణుడు
దుశ్శాసన దుష్పాలన
అన్నవస్త్ర సంక్షాళన
శ్రీధరచక్ర విలసనము
నరనారీ ధృతవసనము
ధర్మవిజయ సంప్రాప్తి
దుఃఖవిమోక్షావాప్తి.

భాగవతము

వినుడీ మన భాగవతము
విశ్వకథా సంగీతము
ఇదియొక మహా పురాణము
శుకపిక మురళీగానము
మొదటిజన్మ పాఠీనము
బ్రహ్మసృష్టి వరదానము
పిదప కమఠ సంతానము

దౌర్జన్యాగ్ని ప్రజాశ్రులతో యు
ద్ధము చేయుట లిం కెన్నాళ్ళు ?

అడ్డెడు బియ్య మ్మిడి నీ ప్రసాద
మవ్వ ! యనుట ఊ కెన్నాళ్ళు ?

గొడ్డు టావునకు వృథగ దాణనిడ
కుడితి పోయు టిం కెన్నాళ్ళు ?

ముచ్చటాడె దన్యునిగని యని సతి
మూతికి బురఖా లెన్నాళ్ళు ?

చచ్చినట్లు పడియుండక యిక యీ
చాలని పెత్తన మెన్నాళ్ళు ?

గొఱ్ఱెల మందను పులి కెర జేసెడు
గొల్లని కాపుర మెన్నాళ్ళు ?

కుఱ్ఱవాని వలె నెక్కిన కొమ్మను
కొట్టుకొనిన బ్రతు కెన్నాళ్ళు ?

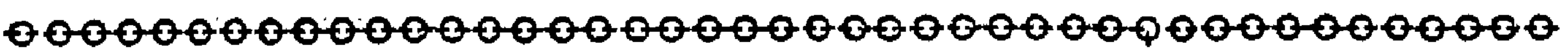

ఈ యెత్తుల వంపులబాట
నీయురికే బండిభరాట
మునుగలవారలకో మురుపు
వెనుకటివారలకో అరపు
నడపే ఈ బండెవడెక్కా
నడకే శ్రేష్ఠమ్మని మ్రొక్కా.

తృణమూ తుమ్మలముం డ్లనక
తినుమేకలపై దయగనక
నరకే కత్తుల పనిముట్లన్
కరకగుటకె కాల్పులు కొట్లున్ ?

నట్టేటంగల భూస్థలముల్
మిట్టాపల్లమ్ముల పొలముల్
వలదన్నా నదీప్రవాహము
పల్లముగని యను దాసోహము
క్రమగతి మితి మించే వాహిని
సమతను సాధించే మోహిని॥

ఆంగ్లమ్మగా దతని ఆహ్లాదకరవాణి
సంస్కృతముగా దతని సరసవాక్యశ్రేణి
అరబీలుగా వతని యమృతభాషణ లెందు
పరపీడ గనలేక పరివేదనము జెందు
నరుని భాషణ మేదియైనను, అదియె యీ
శ్వరుని భాషణ మనుకొనంజను ॥ ఓ ॥

నిర్మలమ్మగు మనసె నిఖిలేశు మందిరము
నిష్కామ కర్మమ్మె నిరతపూజాకరము
కల్లలెరుగని నోరు ఘంటానినాదమ్మ
కలుషమెరుగని ప్రేమ తళిహ్మప్రసాదమ్మ
నిత్యతృప్తి జనించు నవ్వులే ఆ
సత్యరూపార్చనకు పువ్వులు ॥ ఓ ॥

హింసనెరుగని మనసె హంసతూలికపాన్పు
రహిదయాదృష్టి నీరాజనమ్మె తన్పు
మండించుచుందువా మనసు లెప్పుడు నీవు
అతని కొంపకె అగ్గి నంటించుచున్నావు
సకలభూతగణాల హితమె – భగవాను
సన్నిధిం జేర్చు సమ్మతము ॥ ఓ ॥

సమ్మతము

ఓ దైవభక్తుడా ! ఓ దానకర్ణుడా !
కోపపడకొక్క విజ్ఞాపనమ్మొనరింతు
సకల మతపరమార్థసారము, అదియె
జనతా జనార్దనాచారము ॥ ఓ ॥

భాషింపనట్టి యీ పాషాణమూర్తిలో
శీతోపచారములు స్వీకరించునె స్వామి
శుష్క శూన్యాంగణపు జుమ్మామసీదులో
తలనేలగొట్టుకొని పిలిచి వేడిన నేమి
కనుదెరచి కాంచు మదె దీపము
నీకు, కనబడున యీ విశ్వరూపము ॥ఓ॥

బహురూపధారియై పరమోపకారియై
పలుభాషల న్నిన్ను పలుకరించేవాని
నరుడంచు పరుడంచు నానావిధమ్మాని
పరిహసించితివి నీ వేలరా, ప్రభుసేవ
పరిహరించితివి నీ వేలరా ॥ ఓ ॥

కాళోజీ కవి

దీనజన సముద్ధరణైక దీక్ష బూని
లోక కల్యాణ చింతావిలోలుడైన
నరుడె నారాయణుండని యెఱుకజెప్పు
నీదు నామరూపము లవనిం గవీంద్ర !

ఎన్నడు కల్లయుంగపటమేని యెరుంగని నీ యథార్థవా
దోన్నతశేముషీ ప్రకటితోక్తుల వీరవిహార వేషులౌ
పిన్న జవాహిరుల్ మరియు పిల్లసుభాషులు గానిపింత్రు మా
పున్నెపుపంట నీ నగవుపూల ఫలింపకయున్నె సత్కవీ !

పూర్ణశశిగా గోర వెంబడె పుట్టు నీలో నల్లమచ్చయు
ప్రతిదినమ్మటనుండి రవిముం దెక్కెదవు రచ్చ
అతని సమ్ముఖమందు వచ్చినయంత తెలతెలబోయెదవు నీ
కళలుడుగు చినబోవుమొగమును గాంచి మెచ్చరిలన్.

చందనప్రభ పైన లోన విషంబయిన చెడిపోదు విందుడ
ఇట్టివానిం జిన్నపని యని యెంతు రార్యఘనుల్
గురువనితలను జెరచుచో పెరకొంపలను దోపించుచో
ఆ దురిత కులపక్షపాతమ్మె తుది క్షయం బిచ్చు.

కావలెను కాశ్మీర భోగము
కావలెను కాశ్మీర రాగము
నామత మ్మిది యందు వెల్లరు
నవ్వెదరు నిన్ను.

ఉదయరవితో నుదయ మందెను
పోయినను భానుతో బోవును
కాశ్మీర కళాలయము భా
స్కరుని సొమ్మెనోయ్.

రవియొసంగు ప్రకాశమునుగొని రాజువై సౌభ్రాత్రముంగొ
తేజు చంద్రాయుధమవై యిటు తెగనటికినావె.

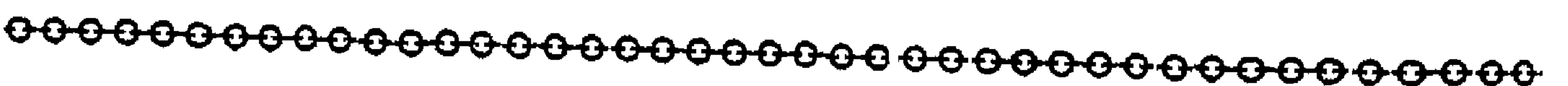
పాక్నాస్థానమ్ము నామది పాకనెదు ధ్వజపటగతేందువు
ఇదియు నిందుస్థానమే నీ విందుడవె యనెడిన్
ఇంతనీప్రభ వెలుగుచున్నను ఇంతపాకుగ నీవు మెలగిన
అంధకారముబాప ప్రతిగృహమందు దీపమొకో.

చుక్కలేమన యైకమత్యము మొక్కవోయెను నీవలన నని
దిక్కుకొకరై నీయశక్తిని దివిటి నిడి చూపున్.

ఒక్కపై రవియం దిమిడికొనియున్నయట్టులు తారలుండవి
అందులకె నీ ప్రభుత కొరక దీపావసరముబడెన్.

తమ్ములకు పగవాడవని విదితమ్మయిన యీ నీప్రమాదము
వమ్మనేయగ జూచి పాకనవచ్చు నీయెదను.

బాలచంద్రుని పాలుగార్చెడి పరమపరిశుద్ధాంతరంగము
కాలరూపుడు మహాదేవుడు కని తలందాల్చెన్.

కోట కొమ్మలం దెక్కి వసించెడి
కోతి దిగక యుం డెన్నాళ్ళు ?

ఆవలి వారలు చూచుటకైనా
కన్యలు గారను టెన్నాళ్ళు ?

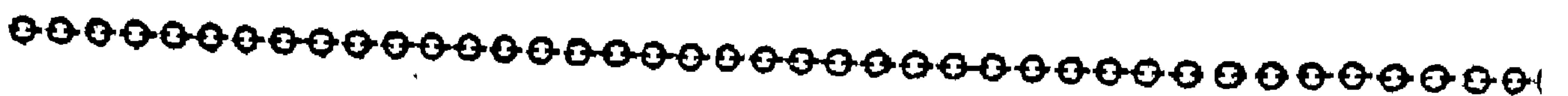
చావగొట్టి చెవులను మూసెడు నీ
సవతి తల్లి ప్రే మెన్నాళ్ళు ?

కారణ మేమియు లేకయె వట్టిగ
కలహించెద రను టెన్నాళ్ళు !

పూరణ మెక్కువ యైనంతనె యా
బూరె విచ్చు కుం టెన్నాళ్ళు ?

ఇక్కడి యిప్పటి భాగ్యము జూచుక
ఎగిరిపడుట లి ట్లెన్నాళ్ళు ?

దక్క నిమ్మహి నిజామున కన్నను
దక్కుదు ననుకొను టెన్నాళ్ళు ?

క్షేత్రయ్య

గీ. ఆణిముత్యాల చేరు లల్లినట్టి
మధుర మంజుల శబ్దసామ్రాజ్య మందు
పదపదమ్మున గోపికాపద్మనయన
విరహవీక్షణపంక్తుల వికసనమ్మె.

ఎన్నాళ్ళు ?

ఇది మొదలిక మీ కెక్కువ హక్కని
నిదెద ముండుడను టెన్నాళ్ళు ?

మొదలెే మొగుర మన కొాసదూలంబని
మురిపించుట మ మ్మెన్నాళ్ళు ?

ప్రాత యేటి పంచాంగము చూపుచు
నూతన మిది యను టెన్నాళ్ళు ?

సీతను రావణు చెఱ విడిపింపగ
సింధువు బెదరిం పెన్నాళ్ళు ?

తక్కినవి తక్కువనుకొనకు। ఓ రాజ !
ఒక్కతల దేహమన జనదు ఆ.

కాళ్ళురెక్కలె సమ్మె
గట్టినా నీ తిండి
కొండమ్ము పని ఆట
గట్టునని తెలియు మిక
కలిపియెవ్వడునోటబెట్టు ? నిన్ను పై
నిలుప నెవడు పునాది గట్టు ఆ.

పిన్నవా రికముందు
పెద్దవా రగుబెట్లు
అన్నమే నే బెట్ట
ననకూ.... మాలి భువి
నడవి బ్రతుకులు చేయజనకు ఆ.

అడవి చెట్లము మేము
కడవ నీళ్ళ న్నీవు
తడపకున్నను పెరుగగలము। ఉద్యాన
తరులపై నీక్రుధానలము ఆ.

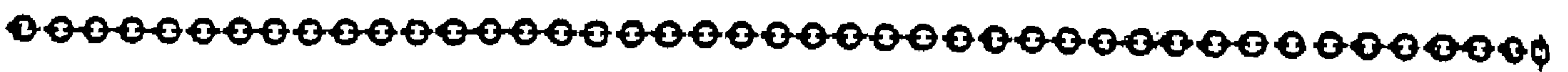
యుద్ధభయము చంపివేయు
బుద్ధుల వికసింపజేయు
సిద్ధార్థుల మహాత్ములను
సిద్ధము చేయుదము రండు నర.

ఒకేదేవు డొకేమనిషి
ఒకటేకష్టము సుఖ మని
దేశదేశముల కీ సం
దేశము గొనిపోవలయును నర.

ఆటంబాంబులతో చెర
లాటమ్ములు వద్దనుచును
ప్రపంచమంతయు వినునటు
బల్లగ్రుద్ది చెప్పవలెను నర.

శాంతిబీజముల సకలా
శాంతమ్ముల లోగొని చని
నాటిరావలెను మన మీ
నాటి నుండియే వినుడీ నర.

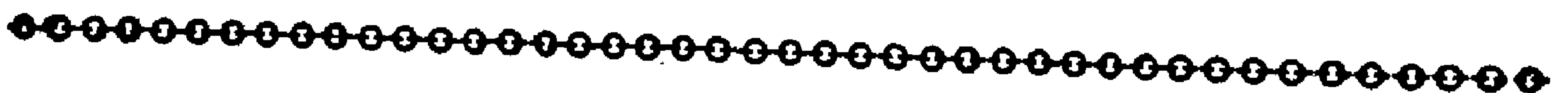

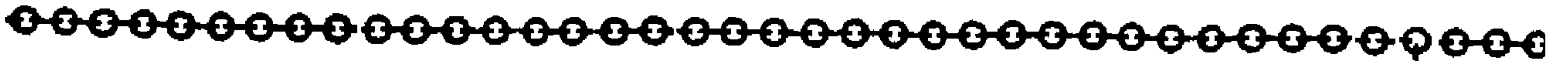
ఆహ్వానము

నడుము కట్టి కదలిరండి
నరసోదరులారా !........
సోదర నరులారా !........
సత్యతపోధనులారా !
శాంతిప్రియ జనులారా !
సకలలోక కల్యాణము
జపియించే మునులారా ! నర.

జనతయే జనార్దను డని
జనతయే స్వపాలక మని
జనతయే ప్రపంచ మ్మని
చాటి చెప్పు ఘనులారా ! నర.

జాతిమతాతీతులమై
నీతి నియమ సహితులమై
వసుధైక కుటుంబముగా
వసియింతము రండోయీ నర.

ఎవరో!

ఎవరో! ఎవరో!
నను పెదవి గదల్పక పిలిచెదరు
మురళిని గొని ముంగల నిలిచెదరు

ఆ చూపులలోపలి తలపులలో
ఆ పలుకులు నేరని వలపులతో

అరుణాధర రాగపు వెల్లువలో
చిఱునవ్వుల పువ్వుల జల్లులతో
నిటలేందు మనోహర సీమలలో
కుటిలాలకజాల విఖేలనతో

బొమదీవెల తావుల మాటులలో
కనుచూపుల తూపుల వేటలతో

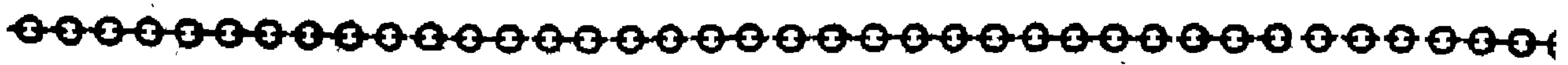
వదనేందీవర దరహాసములో
వంశీరవ మోహన రాగసుధ—

కుదుర లేదని యనిన
నా పాకమే మంచి
నలపాక మని యనను
ఎవరెవరి రుచు లిందు
ఎటువంటివో యేమొ
అవని నందఱి దనుప
నజుని తరమే కాదు
మనవి జేతును నేను
మహానీయుడను గాను
తనివి బొందితి మనిన
ధన్యు ననుకొనియెదను
శృంగారరస మొకరు
బంగార మనియెదరు.
వీరరసమే కావ్య
సార మనియెద రొకరు
భక్తికారుణ్యములు
ముక్తిదము లని రొకరు
హాస్యరస మనిన పర
మానంద మని రొకరు.

బోధిమహీరుహ శీతచ్ఛాయల
బుద్ధుడ వగు విజ్ఞాన స్ఫూర్తీ!
సాధకతతి కన్నులు దెఱపించియు
సత్యపథము జూపిన గురుమూర్తీ!

మనుజుడు తన వగు మంచిచెడుగులఁ
సుఖదుఃఖాకృతి చూచుట సత్యము
మనసు లోపలఁ దయాధర్మముల్
మఱువకు డని బోధించితి నిత్యము

కరవాలములను హింసాజ్వాలల
కరగి స్రవించిన గుండియ జాలీ!
నరకప్రాయపు నరజీవితముల
నందనవనముల నాటిన మాలీ!

మలయానిల మను మాఱుపేరుతో
నీప్రాణానిల నివహము చెలగె
చల్లనితెల్లని శశిబింబములో
నీ మనస్సు వెన్నెలయై వెలిగె

గ్రామోద్ధరణము

నవభారత భాగ్యవిధాతా !
నడచిరమ్మ నవయుగనేతా !
నడచిరావయా యువనేతా !
నడచి రావయా !

నవ వసంతోదయము ప్రసవించే
కవికోకిల గీతము వినిపించె
నవయుగ ధర్మము వివరించవలె
నవజగతి నిచట నిర్మించవలె నవ

పడిపోయి ప్రమాదము కలిగించే
ప్రాతగోడలను పడగొట్టవలె
ప్రాతనీరు నవలికి తొలగించే
పారే జీవన్నది పుట్టవలె నవ

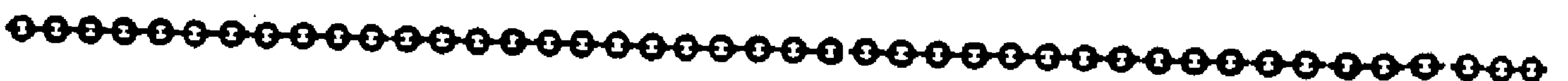

ఓ రాజ!

ఆ బీద మేఘాల
అక్షి గర్భాలలో
అశ్రువులె యుండుననుకొనకు। ఓ రాజ।
అవి నన్ను కదలింపవనకు ఆ.

జడిసి గడగడలాడు
జలదాలె చెలరేగి
పిడుగులే కురిసెనా
పెనుగొండ పిండియగు
ఉడుపతియు రవియు గనలేరూ। ఆ ధాటి
నూళ్ళుపల్లెలు జలధి జేరు ఆ.

తలపెద్ద దింద్రియ
మ్ముల కెల్ల నెప్పుడని

నవంబరు 1 వ తేది

అదిగో ! నవాంబరము
అతిలోక సుందరము

అది సుప్రభాతమ్ము
అరుణ కిరణాపూర
సౌవర్ణ శోభాప్ర
సాదిత నవాంబరము అది

అది తాను నాకలో
కాప్సరోభామినీ
మందహాసప్రభా
మయ కళామందిరము అది

అది చతుష్కోటి పు
ల్లాంభోజ రమణీయ
కాంతిచ్ఛటా సుధా
కలితకాసారమ్ము అది.

యుద్ధకాండ మగు వెనుక అ
యోధ్యాకాండ మఖండము.

మాయలేడి వ్యాపారము
మచ్చుదొంగ సన్న్యాసము
పనికిరాదు విడు మన త
త్పక్షఖండ నావేశము

దానవునిఁ గెల్చుటకై
దాట రాని విపదంబుధి
మానవశక్తి సమైక్య
మ్మయి నిలిచిన యదె గోష్పది

అక్షకుమారుని పాచిక
అణుమాత్రము పొరల దిందు
అక్షయమహదైశ్వర్యము
తక్షణమ్మొలయ మందు

మనసు మండుచున్న మంచి
మానవు నిట్టూర్పు గదురు
మదోన్మత్త కుంభకర్ణు
నిదుర మబ్బు లట్టె చెదరు.

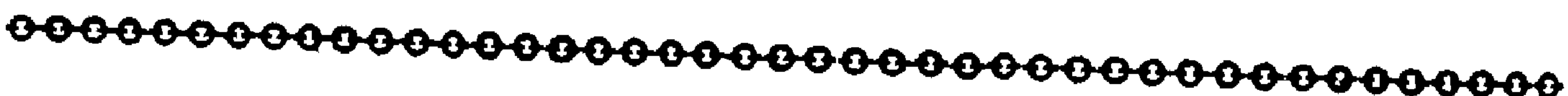

రాజప్రముఖుడు నైజాము

నైజామా ! నైజామా !
నైజము నీకీ యాట
ప్రైజుల నిచ్చే విటు గని
వలచితి నిన్నను పాట నై.

గాజుగ్లాసు రంగుతోనె
కనపడు లోపలి నీరు
కాంచ నూనె నువ్వు లొకపె
గాండ్లవాడే వేఱు నై.

పైజామా పంచా యని
పక్షపాత భావములకు

(కోసిన వరికట్టల నూర్పిడి చేసి తూర్పార బట్టటానకు
కాపు తన భార్యను పిలుస్తాడు)

తూరుపాఱ బట్టరావే
నా యింటి దొరసాని!
అందాల రాణీ! ఓ లచ్చి! తూ.

తూరుపాఱ బట్టు
దుమ్ములో నిను జూడ
మబ్బుల్లో చందప్ప
మన చేల దిగివచ్చె తూ.

వయసు బరు వోపక
వడకాడు నడుములో
నాగ కోమలి మేను
నాట్యమ్ము లాడేను తూ.

చేత చేటను బట్టి
చెరిగి పోసే మేన
పైర గాలికి సోలు
పైడి తీగెల చాలు తూ.

అమరుడవు

అమరుడవు నీవోయి గాంధీ, బాపూజి
హంతకుం డెవ్వాడు నీకు. అమ.
పండుబారిన మేను భరతదేశమ్మోయి
ఖాదిదుప్పటి దాన గంగానదమ్మోయి. అ.
తెల్లనై లోకాలనెల్ల నున్నతిగనిన
చల్లనగు నీదు తలపెల్ల హిమనగమోయి. అ.
బోసి నగుమొగము మా కాశివిశ్వేశ్వరుడు
విమలోపదేశాలె వేదమంత్రములోయి. అ.
వరశాంతగుణము నీ వజ్రాయుధంబోయి
మతసమైక్యతయె నీ మహనీయ మతమోయి. అ.
కన నహింసయె నీదు కరుణాంతరంగమ్మ
అనఘ ! సత్యమ్మె నీ యాత్మస్వరూపమ్మ. అ,
నిరుపేదప్రజ సేవ నిత్యకృత్యము నీకు
పరదుఃఖమే నీకు పడరాని బాధయట. అ.

నరికి వేయు నొకండు
పుండ్లపై వ్రాలిపడు
పురుగు టీగ యొకండు
తీపి విరులఁ వ్రాలు
తేనెటీగ యొకండు
రసదాహి మలిన నీ
రము గ్రోలు ద్విక మొకడు
పాలు నీరును వేఱు
పఱచు హంస యొకండు
మోమోటమునకు నై
ముందు మురిపిం చొకడు
వెన్ను చాటైనంత
వెక్కిరించు నొకండు
వెలుగునీడల వోలె
వెనుక ముందులు నడచు
నిందాస్తుతుల కొక్క
వందన మ్మొనరింతు
ఎడమకుడి చేతు లవి
ఏక మొనరించి నటు

తుట్టా దాలిచి
దొరయై కురియును
కట్టు కట్టియును
కనక వర్షములు   కో.

కుప్పల బంగరు
తెప్పల మేరువు
కొప్పుల భాగ్యము
చిప్పిల గూర్చుము   కో.

వసుధా దేవిని
వరించి దేవుడు
పసిడి యక్షతలె
పొఅజల్లెనో   కో.

పసుపు తీర్థముల
జలకమ్మాడిన
పసిబిడ్డల బా
లింత పొలమ్మిక   కో.

